Раннє Українське Поселення в Ріджайні

1890—1920

Early Ukrainian Settlement in Regina

1890—1920

by

BOHDAN Z. KAZYMYRA

REGINA, SASKATCHEWAN — WINNIPEG, MANITOBA

1977

Раннє Українське Поселення в Ріджайні

1890—1920

Early Ukrainian Settlement in Regina

1890—1920

by

BOHDAN Z. KAZYMYRA

REGINA, SASKATCHEWAN — WINNIPEG, MANITOBA

1977

F5031 . U3K36

„. . . Нині брак великої мудрости, великої поваги і любови до людини, великої відповідальности за спадщину предків і долю нащадків відчувається як найбільша рана".

(Євген Сверстюк: „Собор у риштованні")

БОГДАН З. КАЗИМИРА

Раннє Українське Поселення в Ріджайні

(1890—1920)

ВІДБИТКА

з Ювілейної Книги Парафії св. Василія Великого в Ріджайні

СПІЛЬНИМ ЗУСИЛЛЯМ І НАПОЛЕГЛИВОЮ ПРАЦЕЮ,

1925—1975

РІДЖАЙНА — ВІННІПЕҐ

1977

" . . . One senses that today there is a lack of great wisdom, of deep respect, of love of people and of moral obligation to preserve the heritage of our ancestors and shape the destiny of our descendents; this is present mankind's deepest wound".

(Evhen Sverstiuk: "Cathedral in Scaffold")

Early Ukrainian Settlement in Regina

(1890—1920)

by

BOHDAN Z. KAZYMYRA

Reprinted

from

CONVICTION — DEDICATION — EFFORT

Jubilee Book, 1925—1975, Saint Basil the Great Parish in Regina

REGINA, SASKATCHEWAN — WINNIPEG, MANITOBA

1977

340036

Printed by "PROGRESS", Printing & Publishing Co. Ltd., Winnipeg, Man., Canada.

ЙОГО БЛАЖЕНСТВО БЛАЖЕННІШИЙ ПАТРІЯРХ ЙОСИФ

Його Преосвященство Преосвященніший Владика
КИР НИКИТА,
перший Єпископ Канадських Українців.

РЕДАКЦИЙНИЙ КОМІТЕТ 50-РІЧЧЯ ПАРАФІЇ
EDITORIAL BOARD — 50th JUBILEE OF THE PARISH

Seated (l. to r.): Mrs. Rose Pastuch, Michael Stadnyk, Rt. Rev. Mitrat Onufrey Pasichniak, Dr. Bohdan Kazymyra, Miss Nadia Moroz. Standing: Michael Shykula, Michael Homeniuk, Fred Nakonechny, Wolodymyr Sagasz.

ВСТУПНЕ СЛОВО

В минулому зродилася думка видати Пропам'ятну Книгу з приводу 40-річчя парафії св. Василія Великого в Ріджайні. Почалася збірка матеріялів, світлин тощо. Одначе через різні обставини — цей добрий задум треба було відкласти на час відзначування золотого ювілею в 1975 р.

Кожна установа, що бажає зберегти себе, закріпити і розбудувати мусить базуватися на тривких основах світлої традиції, пошани минулого, творчої теперішности і розумного пляну на майбутнє.

Такою установою є наша парафія-ювілятка, яка впродовж 50 років служить високим християнським ідеалам. Її створили українські піонери, які здобуваючи простори дикого степу західної Канади, розбудовували і закріплювали релігійні і громадські установи, характеристичні українському народові.

Український нарід є з природи християнським. Його Церква і релігія були впродовж сторіч джерелом сили і витривалости в змаганнях за релігійну і національну тотожність. Зі сірої давнини аж по сьогодні релігійні провідники стояли близько народу та його боронили. Митрополити Києва і Галича, які мали патріярші права, ставили чоло загарбникам України. Українська Церква є постійно пов'язана з Божим людом і допомагає йому зберегти свою самобутність.

Українська Католицька Церква в Канаді є паростком матірної Церкви в Західній Україні і вона має всі питоменности національної установи зі своєю власною ідентичністю. Коли при кінці XIX сторіччя українські поселенці появилися в Новому Світі, вони стали гуртуватися довкруги Церкви та її організацій. Велику заслугу в збереженні релігійно-національного обличчя імігрантів мав митр. Андрей Шептицький, який своєю батьківською печалівістю огорнув виходців на нові поселення. Коли організаційна структура Української Католицької Церкви в Канаді завершилася в 1956 р. встановленням митрополій, тоді вона отримала організаційну особовість, подібну до Київської чи Галицької митрополій. В новіших роках українці, які живуть в країнах вільного світу стараються,

щоб Римський Престіл визнав Верховного Архиєпископа Кир Йосифа кардинала Сліпого українським патріярхом. У своїх домаганнях вони покликуються на права і привілеї Помісної Української Католицької Церкви.

Парафія св. Василія в Ріджайні вшановує цим 50-річчям своїх душпастирів і вірних, які клали основи під релігійно-громадське життя в нашій столиці. Книжка, що її даємо нашим читачам у руки лише частинно вказує на ту велику роботу, що її проробили піонери. Нема належної документації, щоб можна все докладно висвітлити. В піонерських часах не було змоги збирати чи списувати подій, бо життя ставило тверді вимоги самозбереження. Проте з цієї книги пробивається велика любов і пошана українського поселенця до своєї Церкви, далі почуття справедливости, пошана правопорядку і любов ближнього. Не менше виразно бачимо глибоку любов до канадської землі, що пригорнула українського іміґранта. Він її зрошував своїм потом і скроплював своєю кров'ю.

Спільним зусиллям і наполегливою працею — це книга вияву вдяки всім тим, які трудилися над закріпленням доброго українського імені в Ріджайні. Подяка і признання парафіянам як теж духовному проводові. Парафія св. Василія — це жемчуг у вінку нашої Церкви в Канаді.

Щире спасибі членам редакційного комітету. Координувати є легко, коли існує співпраця. Співпраця, вирозуміння і почуття обов'язку були головним дороговказом усім членам. Сердечна подяка авторам за їх труд і працю. Спасибі м-р Е. Штендері за мовну коректу української частини. Багато праці вклали панове Фред Наконечний і Михайло Гоменюк та панна Надя Мороз виготовляючи чи справляючи англійські частини. Світлини впорядкував п. Володимир Сагаш. Коректу англійської частини перевів п. Михайло Шикула. Багато натрудився інж. Михайло Стадник, який своєю самовідданістю заохочував інших до вихінчення початого. Наші духовні отці були справжніми духовними дорадниками.

Признання і подяка належиться Федеральному урядові, Саскачеванському урядові, як теж Фундації Карлінґа за фінансову допомогу.

Нехай сторицею Милосердний Господь винагородить всім тим, які причинилися до появи цієї книги!

Богдан З. Казимира,
Голова редакційної колеґії

FOREWORD

"Conviction — Dedication — Effort," is the motto of the parishioners of St. Basil the Great Ukrainian Catholic Parish of Regina. In publishing this book the parish is paying tribute to the laymen and clergy of the past half-century who worked hard to instill high Christian ideals and sound principles of citizenship in the minds of their parishioners.

Our parish was established by the type of pioneers who not only conquered the untamed prairie but who also laid the foundation for our present religious and cultural Ukrainian institutions of this province.

Ukrainians are a religious people by nature and tradition. Throughout the centuries the Church of the Ukraine has been and still is strongly associated with the Ukrainian identity. From the earliest times until now our Church leaders have remained inseparable from the populace. The metropolitans of Kiev and Halych, who had patriarchal rights, were avid opponents of the political invaders of the Ukraine.

The Ukrainian Catholic Church of Canada is an offspring of the mother Church in Western Ukraine which has characteristics of a national institution with its own identity. When Ukrainian immigrants started to arrive in the New World toward the end of the XIX century, they began to organize themselves around the Church and its institutions.

Metropolitan Andrey Sheptytsky, Archbishop of Lviv, was instrumental in retaining the religious and national identity of the Ukrainian immigrant. The first Ukrainian immigrants arrived in Regina around 1890. The structural organization of the Ukrainian Catholic Church in Canada was established in 1956 as a Metropolitan See, on a basis similar to the Kiev or Halych Metropolitan See. In recent years, Ukrainians in the free world have been requesting the Apostolic See to establish the patriarchate for Ukrainian Catholics with Major-Archbishop Joseph Cardinal Slipyj as the first patriarch. This re-

quest is based on the rights and privileges of the Ukrainian Catholic Particular Church.

This Jubilee Book portrays only a part of the endeavours of the pioneers. Throughout the pages of this publication, one can discern the tremendous love and respect the Ukrainian settlers had for their Church, and their new country which embraced them.

On behalf of the Editorial Committee, I wish to thank the following who contributed to the preparation of this Jubilee Book:

Eugene Shtendera for editing the Ukrainian articles;

Fred Nakonechny, Michael Homeniuk and Nadia Moroz for editing the English articles;

Michael Shykula for proofreading the English articles;

Wolodymyr Sagasz for arranging the pictures;

The men and women who wrote the book and whose names are shown on the pages on which their articles appear.

I offer a special word of thanks to Michael Stadnyk, Chairman of the Editorial Committee, who through his dedication and enthusiasm motivated the members of the Editorial Committee with the kind of co-operation, understanding, and feeling of obligation that were required to prepare the manuscript for this publication. Our priests also deserve special thanks for their support and spiritual advice.

The Editorial Committee wishes to record its appreciation for the financial assistance given by the Government of Canada, Department of State; the Government of Saskatchewan, Department of Culture and Youth; and the Carling's Community Arts Foundation. Appreciation and deep gratitude are also extended to all those who in any way contributed to the preparation of this book.

Bohdan Z. Kazymyra,
Editor in Chief.

РАННЄ УКРАЇНСЬКЕ ПОСЕЛЕННЯ В РІДЖАЙНІ 1890 - 1920

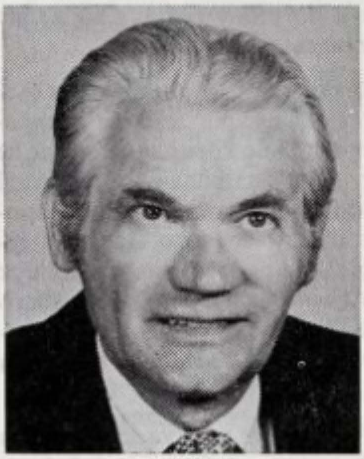

Богдан З. Казимира
B. Z. Kazymyra

Час поселення українців у деяких районах степової Канади є легше встановити, коли досліджуємо поселення на гомстедах, бо існують докладні гомстедові реєстри. Одначе далеко тяжче устійнити дату, коли українці поселилися по містах. На це є різні причини.

В основному, в початках українського поселення в Канаді небагато було таких, які задержувалися по містах, бо тяжче було знайти заробіток. Також іміграційний уряд не сприяв такому поселенню. Ядро імігрантів становили ті, які відчували „голод землі". Вони за нею шукали, покидали свої сторони, переїздили за океан і поселювалися в більшості на гомстедах, на землі, яку продавала СПР-ська компанія або таки самі гомстедовці, коли вони переселювалися в інше місце.

Ті, які задержувалися по містах і старалися там знайти прожиток, були в першій мірі колишні хліборобські робітники. Вони вже вдома, в Галичині, заробляли на своє існування наймаючися в інших, найчастіше в багатших селян або в дідичів, бо не мали своєї землі, або мали її небагато й вона не могла їх виживити. Це був „старокраєвий" безземельний сільський пролетаріят. Звичайно вони старалися дістати працю в Канаді при міських послугах. Коли не було постійного зайняття, то вони брали роботу, яка попала; напр., рубали дерево на опал, працювали на городах, при будові домів тощо.

Була друга категорія імігрантів, які поселювалися по містах. Це були ті, що працювали при будові трансканадської СПР-ської залізничної лінії. Керівники залізниці були задоволені завзяттям і працьовитістю галицьких робітників. На них було запотребування і попит .Коли вони доходили з будовою до котрогось із більших міст і мали вже заощаджений гріш, то осідали на постійне життя в тому місті. Вони звичайно далі працювали при залізниці.

Була ще категорія імігрантів, які перебували в місті лише тимчасово. Це були ті, в яких не було потрібної кількости грошей, щоб вести господарку на фармі. Вони хотіли доповнити свої заощадження, щоб мати потрібну готівку на купно фарми, домашніх тварин і господарських знарядь.

До міста приходили на заробітки теж ті, які вже мали свої гомстеди. Вони обробили вже декілька акрів землі під управу збіжжя, але бракувало їм ще грошей на господарство чи на найконечніші потреби. Звичайно вони залишали на гомстеді свою родину, жінку і дітей, а самі йшли на заробітки. Заробітки вони могли знайти у вже загосподареного фармера-сусіда, який був у Канаді декілька років і потребував чужих рук до праці, бо вже розробив свою господарку. Але дуже часто вони теж знаходили тимчасове зайняття при будові залізничої дороги або в місті, а по якомусь часі верталися назад на своє господарство.

Словом, український міський елемент не був сталий, він мінявся і власне тому про нього тяжко знайти точні інформації. У гру входив ще й інший чинник. Українські міські робітники, подібно як інші центрально-европейські імігранти, поселювалися в Ріджайні „по другому боці" залізничої дороги, звичайно на окраїнах міста, жили у свому ґетто, серед своїх односельчан. Там земляки їх розуміли, вони мали з ними спільну мову і в разі потреби давали їм потрібну допомогу. Беручи до уваги вищесказане, як теж незадовільні офіційні статистичні дані перепису населення, стає ясним, чому тяжко знайти докладні дані про українське поселення по містах. Передусім про перших українців Ріджайни мало інформацій, бо вона була незначним центром українського поселення на заході Канади.

Перші українці в Ріджайні

Ціллю цієї короткої розвідки є подати і проаналізувати з історичної перспективи число, організаційні прояви і заняття українців, які поселилися в Ріджайні між 1890 і 1922 роками, тобто в часі першої фази українського поселення в Канаді.

Ці імігранти походили з території австро-угорської монархії, а саме — з Буковини і Галичини. Деякі з них також походили з українських земель, що в той час належали до російської імперії. Національний, соціяльний, економічний, а де-

коли релігійний гніт виганяв їх з рідної землі за океан шукати кращої долі для себе і своїх родин. Ці ранні поселенці належали майже поголовно до селянського стану; пізніше їх ряди в незначній кількості збільшили ремісники та трудова інтелігенція.

Питання, коли появилися перші українці в Ріджайні нераз було дискутоване тими, які ним цікавляться. На жаль ще живучі піонери не вміють про це багато сказати. Ті що могли б щось більше розказати — повмирали. Словом, про початки можна знайти лише спорадичні інформації.

Проте ці інформації сходяться в одному, а саме, що першими на терені Ріджайни були українці з Буковини, а пізніше стали появлятися українці з Галичини. Цю тезу потверджують теж новознайдені інформації. Здається, це дотепер трудне питання не було б важко розв'язати, коли б був доступ до архіву Vital Statistics у Ріджайні. Однак покищо користуватися матеріялами того архіву неможливо. Докладної дати не знаємо, коли тут прибули українські іміґранти. Одначе інформації і документи, які вдалося роздобути, кажуть прийняти 1890-ті роки за час початкового поселення українців у Ріджайні, хоч деякі українці могли тут жити навіть скоріше.

Зі звітів іміґраційних агентів можна вносити, що по всіх більших міських осередках, таких як Вінніпеґ, Ріджайна чи Едмонтон, перебувало певне число українців тимчасово або й постійно. Про тих найдавніших „міщухів" Вінніпеґу згадує д-р О. Олеськів уже в 1895 р.[1] Їх не було багато. Далеко більше було тих, що вибравши гомстеди, приходили до міста на часовий заробіток і опісля поверталися на фарми, заробивши трохи гроша на купно корови, пари волів чи коней.

Незвичайно помічним у встановленні дати перших українців у Ріджайні був д-р Володимир Кисілевський з Оттави. Він поділився зі мною своїми архівними відкриттями з часу, коли він опрацьовував матеріяли до монографії про ранні роки українського поселення в Канаді. За цю його дружню поміч складаю йому ось тут найщирішу подяку.

Між документами актів наділювання громадянства у 1890 рр. проф. Кисілевський знайшов кілька українців з Ассінібої і самої Ріджайни. Вони походили з Буковини і з Галичини. Проф. Кисілевський у своому листі до мене подав деякі різ-

[1] Д-р Иосиф Олеськів. **О емиграціи.** (Львів, 1895), стор. 41.

вища.[2] Це не є повний список. Одначе цих кілька прізвищ вказують на те, що ці українці були натуралізовані, тобто отримали громадянські документи вже в 1894 р. Це значить, що вони мусіли прибути до Канади не пізніше 1889 р.

Ось чотири прізвища з докладнішими даними про них:

Name	Place of residence	Occupation	Place of Origin	Place of naturalization
Schtropa, Demeter	Edenwald, Assa.	Farmer	St. Onufry, distr. Sereth	Regina, 17/5/1894
Leschinski, Gregor	Balgonie, Assa.	Farmer	St. Onufry, distr. Sereth, Bukovina	Regina, 6/9/1894
Moliski, Bazil	REGINA	Painter	Sokolowka, Austria	Regina, 29/10/1894
Jacob, Peter	REGINA	Labourer	Kalusz, Galicia	Regina, 29/10/1894

За цими прізвищами чи радше за нащадками цих перших новоприбулих я розшукував нещодавно в Ріджайні, щоб отримати більше інформацій. Але на жаль я нічого не знайшов. Можливо, що ці люди не мали ніякого зв'язку з пізнішими українськими поселенцями, скоро зінтеґрувалися чи радше засимілювалися і за ними пропав слід. Можливе теж, що вони по кількох роках побуту в Ріджайні покинули це місто і поселилися на гомстедах. Одначе ці списки підтверджують, що українці жили в Ріджайні у 1894 р. Дальше, у тому листі, проф. Кисілевський каже, що „з того св. Онуфрія (Буковина) прибуло більше родин, як також з Калуша (Галичина) і вони були натуралізовані в 1896—1898 роках".[3] Словом, число українських заробітчан, які жили в Ріджайні, зростало.

Як відомо, при будові СПР-ської залізниці в степовій Канаді працювали українці. Вже в ранні роки поселення степової Канади, Ріджайна була важливим осередком будови залізниці на початках 1880 років.[4] Деякі з робітників, яким важка праця при будові залізниці була понад сили, могли задержатися в місті і працювати на таких міських роботах як будова доріг, каналізація тощо.[5]

Д-р Йосиф Олеськів у своїй книжці „О іміґрації"[6] говорить, що Іван Дорундяк відвідав у Ґренфел Павла Шимка, українського поселенця, який прибув сюди в 1891 р. з Калуша. Ґренфел лежить біля 70 миль на схід від Ріджайни. Там в око-

[2] Д-р Володимир Кисілевський, лист до мене, Оттава, Онт., 23 листопада 1974.
[3] Цитований лист.
[4] Norman Macdonald. **Canada: Immigration and Colonization, 1841—1903.** (Toronto, Macmillan of Canada, 1970), p. 284.
[5] Було б вказане прослідити листу платень зі тих часів, т. зв. пей рол, якщо такий список існує. Імена і прізвища помогли б встановити етнічне походження затруднених.
[6] Д-р И. Олеськів, цит. твір, стор. 51.

лиці Бальґоні чи Ґренфел жило більше галицьких поселенців. Треба припускати, що деякі з них також працювали в Ріджайні як сезонові робітники.

Один випадок, що трапився в 1898 р. і про який оповідає проф. Кисілевський,[7] має по всій правдоподібності відношення до українського поселення в Ріджайні. Річ у тому, що на весні 1898 р. виїхав з Вінніпегу транспорт із галицькими імігрантами на захід. Вони думали, що їх везуть до Едмонтону. Одначе Спірс, іміграційний аґент, плянував поселити їх в околиці Фіш Крік. Коли імігранти приїхали до Саскатуну і довідалися, що їх не повезуть до Едмонтону, почали протестувати. Деякі з них, в числі коло 75 осіб, вирушили пішки зі Саскатуну в сторону Ріджайни. Не знаємо, що з цими сміливцями сталося, але існує правдоподібність, що деякі з них дійшли до Ріджайни і тут остались.

Незвичайно цікавою згадкою про Ріджайну і українських сезонових робітників є документ, що зберігається в Національному Архіві в Оттаві. Є це меморандум, що його вислав з Ріджайни 15 листопада 1898 р. Д. МкІнтош, ровдмастер, до Кліффорда Сифтона в Оттаві.[8]

Ця урядова записка звучить так:

To the Honorable Clifford Sifton,
Minister of the Interior.

Regina, November 15th, 1898

Honorable Sir,

I take the pleasure in submitting to you the facts pertaining to the Galicians employed by me on the Regina and Long Lake Railway during the summer of 1898. I have placed with different Section Foremen along the line about thirty Galicians. They are good, faithful, steady men, and have given perfect satisfaction. The wages paid them has been $1.25 per day. I have offered all work and could not secure enough of the Galician laborers either at Section work or in Gravel Pits; they have been very satisfactory.

Yours most respectfully,

(Sd.) D. McIntosh, Roadmaster
Regina & Long Lake Ry.

Цей документ із ранніх років поселення вказує на те, як цінили галицьких сезонових робітників ті, які відповідали за будову залізничої дороги. Ці сезонові робітники, правдоподібно були в більшості мешканцями Ріджайни або власниками довколишніх гомстедів.

---

7 Vladimir J. Kaye. **Early Ukrainian Settlements in Canada, 1895—1900.** (Toronto, Univ. of Toronto Pr., 1964), p. 301.

8 Д-р В. Кисілевський, цит. лист.

В адресній книзі Гендерсона з 1899 р.[9] є записане одне слов'янське прізвище між мешканцями „товн оф Ріджайна", а саме George Kaba, shoemaker. Рік пізніше та сама адресна книга[10] реєструє вже два прізвища: George Kaba, shoemaker і Fred C. Pollakowsky, shoemaker. Я старався встановити, чи було якесь відношення цих двох осіб до української громади, але покищо безуспішно.

Д-р В. Кисілевський говорить у згаданій праці,[11] що В. Д. Скот, іміграційний суперінтендант в Оттаві, предложив у 1903 р. заступникові міністра звіт про число галицьких колоній "as of July 31, 1902" і подав місцевості, де вони поселилися. Коли він говорив про Північно-західні території, то включив до них дистрикт Ассінібої та зарахував теж Ріджайну до осередків галицьких і буковинських імігрантів.[12] Це вказує на те, що число українців у Ріджайні в 1902 р. було вже настільки велике, що їх помітили серед населення міста, яке тоді начисляло коло 2,700 осіб.[13]

Ці відмічування українців у Ріджайні в документах, звітах і зіставленнях на початку 1900 років підтверджують і скріплюють нашу думку, що вже наприкінці XIX сторіччя, починаючи з 1894 р. тут було деяке число перших українських поселенців.

Про працю українських робітників, які жили в Ріджайні та її околиці і працювали при будові СПР-ської залізничої дороги коло 1902 р. на шляху між Ріджайною і Бальгоні, збереглося оповідання пера Мирослава Стечишина п. з. Pilot Butte.[14] Автор працював там теж, і це оповідання слід уважати частиною його біографії із перших років побуту в Канаді. Як інформував мене п. Іван Зенчишин,[15] більшість згадуваних автором прізвищ — це правдиві особи, які в той час жили і працювали при будові цього відтинку залізничої дороги.

---

9 Henderson's Manitoba and Northwest Territories Gazetteer and Directory for 1899. Winnipeg, The Henderson Publishing Co. [n. d.], v. 21, p. 400.

10 Henderson's Manitoba, Northwest Territories and Western Ontario Gazetteer and Directory for 1900. Winnipeg, The Henderson Publishing Co. [n. d.], v. 22, p. 167 and p. 170.

11 V. J. Kaye, op. cit., p. 372.

12 Gal. /227379/, Oct. 25, 1902, and /259502/, June 6, 1903: Memoranda, Galician and Bukowinian Immigration from Austria. Ruthenians (little Russians) and Polish People. Documents obtained from the National Archives, Jan. 6, 1975.

13 1000 Facts about Regina, Canada, 1913. [Regina], Board of Trade, 1913, p. 15.

14 Мирослав Стечишин. „Пайлот Бют", **Український Голос,** 5 липня 1967 р. Це оповідання написане в 1903 р. і вперше надруковане в 1904 р. у збірнику „Журавлі".

15 Іван Зенчишин живе в Ріджайні на 3223 McCallum.

Віденський уряд і українські поселенці

Соціяльно-економічні і політичні причини змушували частину мешканців многонаціональної австро-угорської монархії покидати свої землі і шукати заробітку в Новому Світі. Між ними були також українці. В початках виїздили тільки селяни. Але вже в 1900 роках стали шукати кращої долі молоді люди, що мали закінчену середню освіту, повністю чи тільки частинно, промислові школи чи кваліфіковані ремісники. Тільки тут і там виїздили одиниці, що мали університетську освіту. Власне ті освічені люди старалися впливати на зростаюче число українських поселенців, щоб вони зберігали свою національну і релігійну самобутність.

Щодо організаційно-ідеологічних форм громадського життя, то новоприбулі перещіплювали існуючі ідеї з країни свого походження. Тому зрозуміло, що в ранніх часах українського поселення зустрічаємося з такими ідеологічними напрямними як прогресивний соціял-демократизм, консерватизм чи релігійна ортодоксальність. Помітний теж вплив нового світу, передусім різних форм протестантизму чи північно-американського сектанства, з якими українські поселенці не зустрічалися в Західній Україні. Ці всі течії перехрещувалися теж серед українців у Ріджайні.

Віденський уряд небагато цікавився долею своїх громадян, які емігрували до заморських країн. До речі, цей уряд теж не цікавився їхньою долею, коли вони ще жили на території країн Австро-Угорської монархії. Проте цей уряд був дуже чулий на кожний прояв національної свідомости чи економічної розбудови цих своїх громадян у Новому Світі. Починаючи з 1897 р. австро-угорський консулят у Монтреалі постійно звітував про ці справи до Відня. Такі самі звіти йшли з теренів ЗША. Ці звіти я мав нагоду простудіювати, працюючи в Австрійському державному архіві у Відні літом 1974 р.

Д-р Ф. Фраєслебен (F. Freyesleben), діючий австро-угорський консул у Монтреалі після службової поїздки по західній Канаді, літом 1905 р. докладно і обширно звітував до Відня про те, де і як живуть громадяни австро-угорської монархії.

Про Ріджайну він говорив таке: „Саме місто Ріджайна (віддалене 572 км. від Вінніпеґу і 2,848 км. від Монтреалю), яке начисляє коло 7,000 мешканців, має цілий квартал чужинецьких робітників. У ньому живе велике число недавно при-

булих українців (в оригіналі — „русинів"), далі поляків, німців, мадярів, словаків, румунів і сербів, разом — коло 1,000 осіб. Вони мешкають у малих домиках, при яких є малий город, засаджений картоплею. Мужчини працюють як робітники, головно при каналізації, водопроводах і залізниці, заробляючи пересічно 1.50—1.75 дол. денно'."[16]

Як бачимо, це звідомлення з 1905 р. говорить вже виразно про „велике число недавно прибулих українців".

Із звідомлень австро-угорського консуляту користали віденські науковці, які писали вчені статті й аналізували подані інформації. На особливу увагу заслуговує Рихард фон Пфлюґль. Він писав про заокеанську імігрaцію з Австрії в декількох річниках „Статистичного місячника".[17] Фон Пфлюґль обильно користувався цими звідомленнями і в деяких частинах своїх праць він майже дослівно їх переповідав. Так він зробив, коли говорив про мешканців Ріджайни, подаючи слово-у-слово цитовану вище частину із звіту д-ра Фраєслебена.

Справами українських еміґрантів з Галичини, зокрема друкованими про них матеріялами в Австрії, цікавився молодий етнограф-соціолог, галицький науковець Зенон Кузеля. Він помістив наукову розвідку в „Записках Наукового Товариства ім. Шевченка" у частині „Наукова хроніка", яку назвав „Причинки до студій над нашою еміґрацією".[18] В ній він обговорив різні праці, що тоді друкувалися. Зрозуміло, що його увагу притягнули теж писання фон Пфлюґля. Він широко скоментував працю Р. Пфлюґля зі „Статистичного місячника" за 1906 р. Про число українців у Ріджайні З. Кузеля написав таке: „В столиці провінції, Реґіні, проживає також кількасот українців, що живуть тут у малих дімках із зарібків при каналізації і залізниці (1.50—1.75 дол. денно).[19] Можливо, що Кузеля мав крім Пфлюґля ще інші матеріяли під руками, бо точніше подав число українців у Ріджайні в 1905 р. — „кількасот".

---

[16] Abschrift ad Nro. 84000/10 1905. Groesse und wirtschaftliche Lage der oesterreichischen und ungarischen Kolonien im Western Kanada's, p. 13.

[17] Richard von Pfluegl, "Die ueberseeische oesterreichische Wanderung in den Jahren 1904 und 1905 und die Einwanderungsverhaeltnisse in den wichtigsten ueberseeischen Staaten in diesen Jahren", **Statistische Monatschrift,** 1906. N. F. XI, p. 495—509, 573—629.

[18] Записки „Наукового Товариства ім. Шевченка", т. 101, кн. I, 1911, стор. 144—158; т. 105, кн. 5, 1911, стор. 175—204; т. 107, кн. 1, 1912, стор. 129—163.

[19] Там же, т. 105, кн. 5, 1911, стор. 193.

ВЕЛИКИЙ МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ —
опікун українських поселенців

Зріст імігрaції і Руська Вчительська Семінарія

Українська імігрaція з Австро-Угорської монархії зростала з кожним роком. З хвилиною вибуху революції в Росії восени 1905 р. українські патріоти повели акцію за встановлення автономії для України. Ці змагання розбудили ще більше національну свідомість. Одначе під впливом реакційних російських кіл Петербурзький уряд наново посилив політичний і економічний гніт. Незадоволені стали імігрувати, бо не могли погодитися з існуючим станом. Деякі прибули до Ка-

нади і декілька родин та самітних задержалися в Ріджайні. Сюди стали теж приїздити з Галичини середньошкільні студенти. Для них тоді відкривалися деякі можливості в Канаді. У тих часах уряд Манітоби відкрив у 1905 р. учительську семінарію для вишколу вчителів народніх шкіл. Ця семінарія приміщувалася найперше у Вінніпегу, а від 1906 р. — у Брендоні. В 1909 р. Саскачеванський уряд відкрив також Учительську семінарію в Ріджайні, яку інколи звали Руська Учительська Семінарія.[20] Ці школи були конечністю для українських поселенців, як теж для провінційних урядів. Не було вчителів народніх шкіл для округ, в яких жили українці. Ці семінарії вишколювали вчителів, які володіючи українською мовою знали також англійську і тому могли вчити дітей новоприбулих поселенців згідно з провінційними шкільними приписами. Це був час двомовних шкіл.

Хоч Учительська Семінарія в Ріджайні була призначена для вишколу учителів різних національностей, проте більшість учнів була українського походження. В 1910 р. на 36 студентів було 29 українців, трьох німців, два поляки і два румуни.[21] Ці молоді студенти крім навчання на фармах активізували громадську роботу в Ріджайні, як теж по фармерських околицях у часі, коли вони там літом учили. Вони, напр., влаштували в березні 1911 р. Шевченківський концерт, який здається, був першим таким концертом у Ріджайні.[22]

Існування цієї Семінарії зактивізувало українських фармерів у Саскачевані, які цікавилися цією установою і бажали помогти в її розбудові та розвиткові. З другого боку сама Ріджайна, одне з найбільше багатонаціональних міст у степовій Канаді, притягала увагу новоприбулих. Багато про неї писала тогочасна тижнева українська канадська преса, як „Канадійський Фармер", „Український Голос", „Канадійський Русин" і інші.

Організаційне життя пожвавлювалося. Заходами молодих студентів у Ріджайні основано в 1912 р. „Товариство Українсько-Англійських Учителів у Саскачевані".[23] Ціллю цього то-

---

[20] M. P. Toombs, "A Saskatchewan Experiment in Teacher Education, 1907-17", **Saskatchewan History** (Saskatoon), v. 17, 1964, p. 1—11.

[21] Яків Стратійчук. Учительська семінарія в Ріджайні: Спомини колишнього студента з 1910—1912 років. Надруковані на іншому місці в цій книзі.

[22] Там же.

[23] Михайло Савяк, „Товариство українсько-англійських учителів у Саскачевані", **Український Голос,** ч. 25, 19 червня 1912 р., стор. 4.

вариства було вести культурно-освітню роботу; напр., літом учителі вчили по колоніях, підготовляли з дітьми концерти; засновували аматорські гуртки, підготовляли представлення, давали популярні лекції для фармерів, як теж намагалися піднести їхній економічний рівень шляхом основування кооперативних спілок. Головою цього товариства був Йосиф Богонос, а секретарем — Михайло Савяк.

Два роки пізніше, 8 листопада 1914 р., зорганізовано ідеологічно-політичне товариство, яке назвали „Україна".[24] Це був час першої світової війни. Патріотичні почування молодих українців оживили надії на розвал російської тюрми народів, як теж на розчленування Австро-Угорської монархії на держави національностей, яких дім Габсбургів тримав твердою рукою під своєю владою. Молоді патріоти мріяли, що на звалищах імперій відродиться незалежна Україна. Тому не диво, що на ці збори, як подав звітодавець „Українського Голосу", „прибуло теж велике число українців, декілька англійців і репортер газети „Да Лідер".[25] Головою товариства був Микита Романюк, який короткий час був учителем в Учительській Семінарії.

Це товариство поставило собі за ціль працювати між галицькими робітниками в Ріджайні.[26] Для робітників товариство підготовляло доповіді та заложило невелику бібліотеку, з якої члени позичали книжки. Воно також дало кілька вистав, закупило потрібні для вистав костюми вартости коло 200 дол. і мало в касі коло 100 дол. готівкою. Організаційно-громадське життя стало оживати і пожвавлюватися. В 1914 р. саскачеванський провінційний уряд рішив розв'язати цю Учительську Семінарію. Це рішення уряду спричинило занепад українського життя, бо не стало його головного нерву — молодих і активних студентів.

Число українців та організаційне життя

Опублікований Статистичним бюром перепис населення подає дуже неточні й помилкові дані про число українців у Канаді в ранні часи поселення. Причиною неточностей було те, що українці в той час виступали під різними назвами, як напр.; галичани, русини, австрійці, буковинці, росіяни тощо.

---

[24] М. Романюк, „З життя в Реджайні", **Український Голос**, ч. 46, 18 листопада 1914 р., стор. 6.

[25] Там же.

[26] Іван Федорович, Особлива хроніка, 1911—1935. Рукопис, 4 сторінки. Ріджайна, без дати.

Деякі новоприбулі провадили в той час з власної ініціативи списки своїх земляків. Деякі списки збереглися до наших часів і є тепер цінним та корисним матеріялом. Автором таких записок у Ріджайні був бл. п. Іван Федорович.[27] Він любив збирати і зберігати все, що відносилося до активности української громади. На підставі збережених його списків вдалося встановити, що в 1911 р. в Ріджайні було 470 українців[28] Нижча таблиця подає точний облік чисельного стану українців за територіяльним походженням.

Таблиця ч. 1. Число українців у Ріджайні за територіяльним походженням. Стан у 1911 році.

Територіяльне походження	Одружені	Діти (1—14 літ)	Самітні	Разом	Відношення
Буковинці	84	163	31	278	59%
Галичани	46	89	15	150	32%
Наддніпрянці	20	17	5	42	9%
РАЗОМ	150	269	51	470	100%

Це статистичне зіставлення показує нам, що в 1911 р. найчисленнішими в Ріджайні були буковинці. Їх було 59%. Це зрозуміле, бо вони перші, вже в 1894 р., появилися на терені Ріджайни і постійно сюди напливали. За ними йдуть галичани — 32%, котрі в меншому числі прибували до Ріджайни, і найменш чисельні іміґранти зі східно-українських земель, що становили 9% українського населення. Їхню нечисельність легко пояснити тим, що іміґрація з Наддніпрянщини за океан почалася яких 20 років пізніше від української іміґрації з Австро-Угорської монархії і була нечисельна. Майже кожна українська родина була тоді багатодітна, т. зн. мала коло 4-ро дітей (хоча було теж декілька бездітних родин).

На жаль Ів. Федорович не лишив ніяких інформацій про професії українців у Ріджайні, як це він подав пізніше — у

[27] Іван Федюк-Федорович (ур. 22. 9. 1880 р., помер 4. 8. 1958 р.), старокраєвий народній вчитель, прибув до Ріджайни весною 1911 р. і тут постійно замешкав. Походив із козацького роду. В Ріджайні працював у громадському, церковнім і народнім секторах. Був поклонником гетьманського руху. Живо теж цікавився канадським політичним життям. Більше про нього: Б. З. Казимира. Іван Федорович — Сильветка піонера. Рукопис, Ріджайна, 1975. Приготоване для ювілейної книги ріджайнських піонерів.

[28] Ів. Федорович. Особлива хроніка, цит. твір.

записках про українців у 1922 р. Проте з інших звідомлень знаємо, що біля 95% у Ріджайні: працювали у міській каналізації або на залізниці, а решта — це були учні вчительської семінарії, купецькі чи промислові помічники тощо.

В той час у Ріджайні ніякої української церковної громади не було. Українці католики отримували духовні послуги в латинській церкві Пречистої Діви Марії на вул. Скарт, а православні — в румунській церкві св. Миколая на вул. св. Івана. Також не було ніякого українського клюбу чи домівки. На сходини чи наради українці сходилися по приватних домах, або — в разі потреби — винаймали залі інших етнічних груп (напр., румунів).

На початку 1914 р., як згадує в одному місці Ів. Федорович, презвітеріяни стали допомагати українцям з Буковини і з Наддніпрянщини в акультурації та в інтеграції. Це був під кожним оглядом трудний час для кол. громадян Австро-Угорщини, час першої світової війни. Презвітеріяни старались помогти їм знайти працю, постійну чи часову, допомогали біднішим одіжжю тощо. Навіть стали організувати для охочих українську презвітеріянську громаду. З їх ініціятиви в неділю сходилися люди і співали релігійні пісні, які переклав Іван Бодруг на українську мову. Була теж коротка проповідь.

Я старався дістати більше інформацій про працю презвітеріян серед українців у Ріджайні. На жаль мої старання не увінчалися успіхом. Один з презвітеріянських піонерів, Ґордон Коннел (Gordon Connell), який був активний у Ріджайні від 1912 р. і тепер працює над історією презвітеріянського руху в нашому місті, не був спроможний розказати мені більше про діяльність презвітеріян серед українців. Можливо, що їх праця серед української громади була короткотривала й незначна.

У тому часі активною була робітнича організація I. W. W. (Industrial Workers of the World), до якої належали теж українські робітники. Вже в 1913 р. українці в Ріджайні мали свій відділ у цій організації. Душею і провідником цього відділу був Дмитро Кручак. Одначе цей український відділ I. W. W. довго не проіснував.[29]

Деякі активніші буковинці соціялістичних переконань, головно кол. мешканці сіл Шипинці і Глібокої, зорганізува-

[29] Організація I. W. W. відограваля важливу ролю в США на початку XX сторіччя. Вона постала в липні 1905 р. в Шикаго, Ілл., після договорення між соціялістами і провідниками робітничих юній (Encyclopaedia Britannica, 1960, v. 12, p. 310).

лися в Ріджайні, 24 травня 1914 р. в Українській Соціял-Демократичній Партії, Відділ ч. 24 ім. Мирослава Січинського. На них мали вплив такі їхні земляки як М. Єремійчук чи Євген Гуцайло, які належали до провідних осіб серед канадських українців. В той час соціялісти були сильні й активні в Канаді. Вони вели політичну і культурно-освітну роботу між своїми членами.

Щоб піднести себе економічно, ріджайнські українці основали 3 грудня 1914 р. кооперативу „Народня Торгівля" з уділами по 10 дол. від кожного члена. В коротці було зібрано суму 378 дол. На жаль ця господарська установа не проіснувала довго. Не було належного проводу, що фахово і всеціло зайнявся б торговельною сторінкою цього підприємства.

Одноманітність місцевого культурно-громадського життя українців Ріджайни інколи переривали відвідини новостворених аматорсько-театральних груп з інших осередків у західній Канаді. Вони мали успіх. Це вказує на те, що серед ріджайнських українців відчувалась потреба такої культурної розваги. Находилися охочі, що не жаліли видати тяжко запрацьований гріш на купно квитка, бо надіялися побачити кращу виставу чи послухати ліпшого концерту.

В „Українському Голосі" є коротка вістка про те, що від 10 до 15 березня 1915 р. до Ріджайни загостив „перший український театр у Канаді, зорганізований 3 місяці тому в Едмонтоні". Едмонтонські актори були в Ріджайні кілька днів і виставляли „Ой не ходи Грицю", „Безталанну" та „Перехитрили". В неділю вечором вони влаштували концерт. Глядачі були захоплені виставами, а дописувач похвалив гостей за те, що вони дуже добре грали. На перше місце вибивалася панна Ластівка в ролі Марусі в „Ой не ходи Грицю". З Ріджайни ця театральна група виїхала до Вінніпегу. [30]

Коли Саскачеванський уряд розв'язав Учительську семінарію, тоді частина членів управи Товариства „Україна" залишила Ріджайну. Їхнє місце, після виборів, зайняли місцеві робітники, деякі з них залізничні наглядачі („формани"). В цих людей була добра воля, одначе їм бракувало належної освіти, щоб провадити далі успішно це товариство. В 1917 р. почалася в Росії жовтнева революція. Гасла кинені Леніном заманили деяких українців, які повірили большевицькій пропаганді.

[30] „Дещо з Реджайни", **Український Голос**, ч. 14, 7 квітня 1915 р., стор. 6.

В 1917 р. Товариство „Україна" і Відділ УСДП назвали себе „Злука". Це нове товариство купило в 1918 р. в румунів будинок зі залею і переіменувало його на „Український Робітничий Дім", а саме товариство змінило назву на Українське Робітниче Товариство. Ця установа попала під вплив комунізуючих керівників. Згодом комуністи становили більшість у цій організації і стали обмежувати вступ у члени національно свідомим людям, які поселювалися в Ріджайні. Коли цей стан продовжувався, національно свідомі одиниці залишили цю організацію та задумали заложити Українське товариство „Просвіта". Це товариство було заінкорпороване 16 березня 1921 р.[31] Його головою став Йосиф Бучковський. Товариство повело культурно-освітню працю серед українців на терені Ріджайни. Велику поміч у виховних матеріялах і практичних порадах-вказівках вони одержували від матірного товариства „Просвіта" у Львові. Члени управи новоствореного товариства організували своїм членам доповіді та театральні вистави, провадили рідну школу для дітвори, допомагали жертвам війни в Галичині та на еміграції, підготовляли концерти тощо. Перший такий концерт відбувся 24 квітня 1921 р. в Ст. Мері Гол.

7 листопада 1921 р. вирішено на засіданні управи видавати для членства газету, щоб поширювати просвітні ідеї та ставити спротив комуністичним впливам. Це мав бути тижневик. Його назвали „Український Смолоскип". На начального редактора вибрано Петра Козяра, а співредакторами стали: Панько Кройтор, Михайло Гарасимюк і Василь Величковський. Незабаром появилося перше число цього періодика. Кожне число мало дві сторінки друку, розміром 13 на 8 інчів. В 1921 р. вийшло 6 чисел цієї газети чи радше бюлетеня. Видавали його раз на тиждень. Кожне число мало коротку передовицю, в якій порушувано актуальні питання дня, як, напр., потребу просвітнього товариства, шкідливу роботу робітничого товариства, важливість конструктивного патріотизму тощо. Крім цього поміщувано дрібні вісті, жарти та подібне, чим заповнювано дві сторінки. Через фінансові труднощі „Український Смолоскип" у 1922 р. став появлятися раз на місяць, а дещо згодом перестав виходити.

Щоб краще переводити статутом визначену роботу, товариство „Просвіта" потребувало власного будинку. 25 липня 1921 р. рішено вислати збірщиків між українців Ріджайни, щоб

---

31 Протокольна книга „Просвіти". Я її консультував 27. XII. 1974 р. в домі п. Ів. Зенчишина.

зібрати жертви на будову Українського Народнього Дому. Ці гроші мали збирати такі збірщики: Іван Федорович, Панько Кройтор і Василь Весоловський. Їх обов'язком було відвідати кожного українця в Ріджайні і постаратися дістати пожертву на будову. Для цієї цілі Ів. Федорович зробив список українців у Ріджайні, і їх відвідали збірщики.[32] Цей список зберігся до сьогодні. Він подає такі дані: ім'я і прізвище відвіданого, адресу, територіяльне походження, родинний стан, число дітей, маєтковий стан, професію, які читає газети і приналежність до політичного середовища. Цей список — це неначе перепис українців у Ріджайні. Він саме дав мені змогу приготовити таблиці ч. 2—4.

Іван Федорович
Ivan Fedorowych

Таблиця ч. 2. Число українців у Ріджайні за територіяльним походженням.

Стан на 1 січня 1922 року

Територіяльне походження	Одружені	Діти (1—14 літ)	Самітні	Разом	Відношення
Буковинці	160	151	74	385	58%
Галичани	88	109	86	283	42%
РАЗОМ	248	260	160	668	100%

Впродовж 10 років, тобто від 1911 до 1922 р., число українців зросло до 668 осіб, це значить — збільшилося на 198 осіб. Іншими словами — воно зросло на 42.1%. Буковинці були найчисленніші, бо 385 осіб або 58% (80 родин, 151 дітей і 74 самітні особи). За ними йшли галичани — 283 особи або 24% українського населення (44 родини, 109 дітей і 86 саміт-

[32] Списки Ів. Федоровича мають назву: „Спис жителів українського походження, буковинці в Ріджайні, Саск.", і „Спис жителів українського походження, галичани в Ріджайні, Саск." Ці списки є вписані в підручній касовій книзі, сторінки 90 і 92, що її тепер зберігає син покійного, п. Рудольф Федорович.

ніх). Невідомо де „загубилися" наддніпрянці, яких у 1911 р. було між українцями 9%. Можливо, що одні покинули Ріджайну, а інших місцеве населення цілковито поглотило; напр., ті, які були дітьми в 1911 р., за 10 років подружилися, і буковинці чи галичани їх „засимілювали". Знаємо також, що в тому часі між самітніми було 114 мужчин, то значить таких, які були неодружені, вдівці, або яких жінки залишилися в Галичині чи на Буковині. Далеко менше було самітніх жінок, бо тільки 46 осіб. Це були в більшості дівчата, по всій правдоподібності ті, які були в 1911 р. дітьми і ще не одружилися в 1922 р. Це чисельне відношення між самітніми мужчинами і жінками вказує ще на іншу дійсність, що існувала в ранній добі поселення. За океан виїздили вбільшості самітні мужчини, а рідко — самітні дівчата. Шкода тільки, що Ів. Федорович не записав, яке було відношення самітніх мужчин та самітніх жінок між буковинцями та галичанами.

Таблиця ч. 3. Число українців у Ріджайні за територіяльним походженням.

Маєтковий стан — власні хати на 1 січня 1922 року.

Територіяльне походження	Власники хат	Відношення
Буковинці	69	72%
Галичани	27	28%
РАЗОМ	96	100%

Українських заробітчан характеризувала працьовитість, зарадність, бажання заощадити гроші на допомогу рідним у краю і на придбання — землі на фармах, а — власного дому по містах.

Тому, що буковинці жили значно довше в Ріджайні, вони скоріше піднеслися економічно. Отже не диво, що хоч буковинці становили 58% українців Ріджайни, між ними було 72% українських власників хат; зате на 42% українців галичан припадало 28% українських власників хат. Все таки 96 власних хат на всіх 124 українських родин вказує на те, що українці були дбайливі й солідні громадяни, які мали тверде бажання стати на міцні економічні ноги.

Таблиця ч. 4. Число українців у Ріджайні за територіяльним походженням.

Незалежні зайняття — стан на 1 січня 1922 року.

А.	**Власники підприємств**	**Буковинці**	**Галичани**	**Разом**
	Крамниці мішаних товарів	2	4	6
	Крамниці солодощів	1	—	1
	Фризієрні	2	1	3
	Шевські варстати	2	—	2
	Готелі	1	—	1
	Доми гри в більярд і круглі	1	1	2
	Торгівці сіном	1	—	1
	М'ясарні	1	1	2
	Власники гостинниць	—	2	2
	РАЗОМ	11	9	20
Б.	**Професіоналісти**			
	Учителі	—	2	2
	Студенти	—	1	1
	РАЗОМ	11	12	23

Ця таблиця виявляє, що крім робітників затруднених СПР-ською компанією, управою міста Ріджайни чи приватними підприємствами, була теж уже невелика група людей, що мала незалежні зайняття — власники підприємств (20 осіб) і професіоналісти (3 особи), разом 23 особи.

Зіставлення

Встановити докладну дату поселення українців у сільській околиці далеко легше як у місті. На це складаються різні причини. Приклад Ріджайни це маркантно виявляє. Приймаємо, що перші українці прибули до Ріджайни в 1894 р. Більшість з них походила з Буковини, меншість з Галичини. Це були в більшості селяни, соціяльна еміграція. Пізніше стали появлятися гімназійні учні, вчителі чи інші професіоналісти. Але вони були в невеликому числі. По 1905 р. прибувають сюди наддніпрянці. Новоприбулі працювали при будові СПР-ської залізниці і при міських послугах, а невелике число з часом включилося в торговлю або промисл.

В 1911 р. в Ріджайні було вже 470 українців. Багато не знаємо про їхнє громадсько-культурне життя у цих роках. З хвилиною відкриття Учительської семінарії пожвавилися прояви культурного життя. Повстали культурно-освітні уста-

нови як „Товариство Українсько - Англійських Учителів" (1912), „Україна" (1914) і УСДП відділ 24 ім. М. Січинського (1914). Робітники згуртувалися в I. W. W. Щоб піднести свій економічний рівень, новоприбулі зорганізували кооперативну крамницю. Всі ці установи тривали довше або коротше і віддзеркалювали загальні питоменності організаційного життя українців у Канаді. Це були часи адоптації і старань знайти шляхи — з одного боку зінтегруватися в канадське життя, а з другого боку — зберегти свою національну та релігійну тотожність. Туга за Рідним Краєм проявлялася в чисельних театральних виставах, підготованих місцевими силами, або гостинними виступами труп з інших осередків.

Час жовтневої революції в Росії не тільки мав вплив на зріст марксистської ідеології у світі. Він теж відбивався на думанні частини українців в Європі і на поселеннях. Національно свідомі одиниці старалися ставити спротив цій течії інтернаціоналізму. Товариство „Просвіта" в Ріджайні разом зі своїми членами намагалося вести перед у цьому. Завважужується велику жертвенність одиниць на національні і харитативні цілі так для потреб у Канаді, як теж велику жертвенність на потреби Старого Краю.

Десять років пізніше помітно зросло число українських мешканців Ріджайни. Зі списку з 1921-22 року довідуємося, що на 1 січня 1922 р. в Ріджайні жило 124 українські родини, що мали 260 дітей. Крім цього було 160 осіб самітніх, разом 668 душ.

Із неоформленої і невиробленої групи перших поселенців почала творитися зорганізована спільнота свідомих громадян, які чітко почали визнавати національні і релігійні принципи. У цементуванні і скріплюванні цієї групи багато причинилися старання і відвідини Великого Митрополита Андрея, і муравлино-творча та піонерсько-місіонерська праця Владики Кир Никити з Вінніпегу. Працю духовних і світських провідників розробляли, збагачували і закріплювали численні рядові члени. Вони інколи на свій лад старалися інтерпретувати і розв'язувати пекучі питання організаційного життя. Немає змоги їх всіх перечислити і згадати. Але такі одиниці як Юрій Гук, Іван Федюк-Федорович, Йосиф Бучковський, Петро Козяр та інші піонери клали основи під краще майбутнє канадських українців у Ріджайні.

EARLY UKRAINIAN SETTLEMENT IN REGINA
(1890—1920)

Because of the existence of homestead registers, the time of settlement by the Ukrainians on the prairies with regard to the homesteads is quite easily established. However, it is much more difficult to give a date when the first Ukrainians settled in the cities.

Not many of the first Ukrainian settlers chose to locate in cities because employment was difficult to find in the urban centres. These first Ukrainian immigrants had "a hunger for land", a land for which they searched, for which they were willing to leave behind their native country, and for which they were willing to cross the ocean. These people settled mainly on homesteads or on land that the CPR Company was selling.

The immigrants who stayed and worked in the cities were usually those who were not interested in farming. These immigrants came from the landless working class in the Ukraine. They worked for wealthy landowners either because they had no land of their own, or because they had such poor land that it could not support them. In Canada they tried to get jobs as city labourers but when they could not, they accepted whatever came along, e. g. cutting wood, working in gardens or building houses.

A second category of immigrants who settled in the cities were those who worked with Canadian Pacific Railway. The supervisors of the building of the railway were pleased with the enthusiasm and hard work of the Ukrainian labourers.

A third category of Ukrainian immigrants settled in cities on a temporary basis. They obtained whatever employment they could and saved their money to buy a homestead and equipment so that they could fulfill their dreams of becoming farmers or landowners.

Immigrants who had already settled on homesteads also came to the city for temporary employment. They had already cultivated several acres of land but needed money for essentials. Generally, they left their families on the farm while they went looking for employment either in the city or at a neighbouring farm. Some even worked on the railway for a time. Because the Ukrainian element in the city was forever changing, it is dif-

ficult to obtain accurate information about them. Another consideration must enter the picture. Ukrainian city workers, as well as other Central or East-European immigrants, settled "on the other side of the tracks", generally on the outskirts of the city, where they lived in their ghettos amidst their countrymen where they were accepted, understood, and helped. As citizens of a city they did not count for too much and were not usually accepted. For these reasons, as well as for inadequate official statistics, it is difficult to establish the number of Ukrainian settlers in the cities. Regina is an example of this.

The First Ukrainians in Regina

The purpose of this article is to provide facts and to analyze from a historical perspective, the situation of the Ukrainians who settled in Regina between 1890 and 1920 (the first phase of Ukrainian settlement in Canada) as far as the development of their organizations and their occupations is concerned.

These first immigrants came from the territory which belonged at that time to the Austro-Hungarian monarchy, that is, from Galicia and Bukovina and from the part of Ukraine which was occupied by Czarist Russia. National, social and even religious oppressions were responsible for these people crossing the ocean in search of a better life for themselves and their families. Almost all of the first group belonged to the peasant class. Their ranks later were enlarged with artisans and working intelligentsia but in smaller numbers. An exact date when the Ukrainian immigrants came to Regina cannot be given. Some documents suggest the year 1890, but it is possible that even before this date some Ukrainians had already settled in the city.

From the reports of immigrants agents it can be established that Ukrainians settled in the larger centres (Winnipeg, Regina, Edmonton). Some settled permanently, others for a while. Dr. O. Oleskow mentions the year 1895 in regard to the immigrants in Winnipeg.[1] He states that there were not many and that the majority of them came to the city for a short while to earn money to buy cows, oxen or horses.

Dr. Kaye-Kysilevsky of Ottawa did a good job in establishing dates of the first Ukrainian settlers in Regina. He shared with me his findings which he obtained when he was working

[1] Dr. O. Oleskow. **O Emigratsii** (About Immigration). Lviv, 1895, page 41.

on a book about early Ukrainian settlements in Canada. I would like to thank him here for his friendly assistance.

Among his documents, Professor Kaye-Kysilevsky came upon interesting references found in the naturalization documents, about Assiniboia and Regina itself. The new settlers came from Bukovina and Galicia. In his letter to me, Professor Kaye-Kysilevsky gave some names.[2] It is not a complete list; nevertheless, these few names support the supposition that, since they were naturalized in 1894, these immigrants must have come to Canada between 1888 and 1890. The names of the early immigrants plus other information about them is given herewith:

Name	Place of residence	Occupation	Place of Origin	Place of naturalization
Schtropa, Demeter	Edenwald, Assa.	Farmer	St. Onufry, distr. Sereth	Regina, 17/5/1894
Leschinski, Gregor	Balgonie, Assa.	Farmer	St. Onufry, distr. Sereth, Bukovina	Regina, 6/9/1894
Moliski, Bazil	REGINA	Painter	Sokolowka, Austria	Regina, 29/10/1894
Jacob, Peter	REGINA	Labourer	Kalusz, Galicia	Regina, 29/10/1894

Attempts to find more information about these people and their descendants were unsuccesful. Possibly, these immigrants had no contact with the Ukrainian settlers that came later. Possibly they were quickly integrated or assimilated, and thus became untraceable. It is even possible that having lived in Regina for several years they later left the city and settled on homesteads. Nevertheless, with the preceding information, it may be safely said that, the **Ukrainian population in Regina dates back to 1894.** In his letter Professor Kaye-Kysilevsky also states that more families came later from the village of St. Onufry in Bukovina and from Kalusz in Galicia.[3] In other words, the number of Ukrainian wage-earners that settled in Regina grew.

It was mentioned before that the Ukrainians worked on the construction of the CPR on the prairies. Regina become an important centre in building the railway at this time (1880).[4] The building of the railway was too difficult for some. These found employment in the city.[5]

2 Dr. Kaye-Kysilevsky, letter to me, Ottawa, Ontario. November 23, 1974.
3 Dr. Kaye-Kysilevsky, cit. letter.
4 Norman Macdonald. **Canada: Immigration and Colonization, 1841—1903,** (Toronto ,Macmillan of Canada, 1970), page 284.
5 It would be advisable to go through the payroll record if it still exists. The surname would help to establish the ethnic origin of those employed.

Dr. O. Oleskow, in his publication, **O Emigratsii** (About Immigration),[6] mentions an Ivan Dorundiak who visited a Paul Szymka in Grenfell. Paul Szymka came to Grenfell in 1891 from Kalusz. Grenfell is about 70 miles east of Regina. In the vicinity of Grenfell and Balgonie lived more people from Galicia. Some must have worked in Regina as seasonal workers.

One event which Professor Kaye-Kysilevsky relates[7] must have had something to do with the settlement of Ukrainians in Regina. In the spring of 1898 a transport going west left Winnipeg with a number of Galician immigrants who thought they were going to Edmonton. However, the immigrant agent, Speers, was planning to settle them around Fish Creek. Upon reaching Saskatoon and discovering that they were not going to Edmonton, the immigrants protested. About 75 started out on foot to Regina .What became of them is not known, but probably some did settle in Regina.

An interesting memorandum which mentions Ukrainian seasonal workers in Regina appears in a document now in the National Archives in Ottawa. It is a memorandum sent from Regina by D. McIntosh, the roadmaster, on November 15, 1898, to Clifford Sifton in Ottawa.[8] This memorandum reads as follows:

To the Honorable Clifford Sifton,
Minister of the Interior.

Regina, November 15th, 1898

Honorable Sir,

I take the pleasure in submitting to you the facts pertaining to the Galicians employed by me on the Regina and Long Lake Railway during the summer of 1898. I have placed with different Section Foremen along the line about thirty Galicians. They are good, faithful, steady men, and have given perfect satisfaction. The wages paid them has been $1.25 per day. I have offered all work and could not secure enough of the Galician laborers either at Section work or in Cravel Pits; they have been very satisfactory.

Yours most respectfully,

(Sd.) D. McIntosh, Roadmaster
Regina & Long Lake Ry.

This report from early years testifies to the contribution of the Galician seasonal workers who played a role in the

6 Dr. O. Oleskow, op. cit., page 51.
7 Vladimir J. Kaye. **Early Ukrainian Settlements in Canada, 1895—1900.** (Toronto, University of Toronto Press, 1964), page 301.
8 Dr. Kaye-Kysilevsky, cit. letter.

building of the railway. They were probably from Regina or from homesteads nearby.

In 1899 Henderson's Directory listed one Slavonic name in Regina: George Kaba, shoemaker.[9] One year later two such names were listed: George Kaba, shoemaker and Fred C. Pollakowsky, shoemaker.[10] Attempts were made to connect these two Ukrainian(?) immigrants, but no such evidence could be found.

Dr. V. Kaye-Kysilevsky mentions that V. D. Scott, the immigration superintendent in Ottawa, in 1903 gave an account of the numbers and the settlements of the Galician colonies dating from July 31, 1902 to the assistant minister.[11] When he spoke of the North West Territories, he included the District of Assiniboia. Regina was listed as one of the centres which had Galician and Bukovinian immigrants.[12] So, in 1902 there were already enough Ukrainians in Regina to be mentioned as a specific part of a city which at that time had a population of 2,700.[13]

These references in documents and reports and the evidence of Ukrainians in Regina in the early 1900's strengthens the assumption that at the end of the 19th century, starting from 1890, the first Ukrainian settlers were here.

"Pilot Butte",[14] a story by M. Stechishen, mentions the Ukrainians who lived in and around Regina and who worked on the building of the CPR between Regina and Balgonie around 1902. The author worked there himself and this account is part of his autobiography of his first years in Canada. According to Mr. John Zenchyshyn,[15] the majority of the surnames used by the author are real people.

---

9 Henderson's Manitoba and Northwest Territories Gazetteer and Directory for 1899, Winnipeg. The Henderson Publishing Co. [n. d.] v. 21, page 400.

10 Henderson's Manitoba, and Northwest Territories and Western Ontario Gazetteer and Directory for 1900. Winnipeg, The Henderson Publishing Co. [n. d.] v. 22, page 167 and 170.

11 Vladimir J. Kaye, op. cit. page 372.

12 Gal. /227379/, Oct. 25, 1902, and /529502/, June 6, 1903: Memoranda, Galician and Bukovinian Immigration from Austria. Ruthenians (little Russian) and Polish People. Documents obtained from the National Archives, January 6, 1975.

13 1000 Facts about Regina, Canada, 1913. [Regina], Board of Trade, 1913, page 15.

14 Miroslaw Stechishin. "Pilot Butte," **Ukrainian Voice**, July 5, 1967 This story written in 1903 and first printed in 1904.

15 John Zenchyshyn lives in Regina at 2323 McCallum Avenue.

Viennese Government and Ukrainian Settlers

Socio-economic and political factors forced many inhabitants of the multinational Austro-Hungarian Monarchy to leave and find work in the New World. The Ukrainians were among them. In the early years of emigration, only the peasants were involved; but in 1900 the young, with secondary education either started or completed, also joined the ranks of emigrants. Very rarely did university-educated people come. Those of the educated class who did come, tried to influence the growing number of Ukrainian settlers to maintain their national and religious identity.

Although the new comers quietly carried out the current ideas of the countries from which they emigrated, they did come in contact with ideas that were completely new to them. Various groups espoused and advocated ideas on progressive social democracy, conservatism, religious orthodoxy, and religious freedom. The early Ukrainian settlers in Regina must have been exposed to all of these ideas and were no doubt in many instances influenced by them.

The Viennese government did not care about the fate of its citizens who emigrated. Moreover, it was not interested even when they did live within the Austro-Hungarian Monarchy. Yet this government became very sensitive to every manifestation of national consciousness or economic growth of these their citizens in the new world. Beginning in 1897, the Austro-Hungarian Consulate in Montreal regularly reported on such matters to Vienna. Such reports were also made about the nationals in the U. S. A. These reports were studied by the writer in the Austrian National Archives in Vienna in the summer of 1974.

Dr. F. Freysleben, Acting Austro-Hungarian consul in Montreal, after his business trip to Western Canada in the summer of 1905, sent a detailed report to Vienna about the locations, jobs and living conditions of the Austrian citizens. He said that "Regina itself is 572 kilometers from Winnipeg and 2,848 kilometers from Montreal. It has 7,000 inhabitants, ¼ of whom are foreign workers who live in a separate part of the city. In it live a large number of newly-arrived Ukrainians (originally Ruthenians), Poles, Germans, Hungarians, Slovaks, Rumanians and Serbians, — in total about 1,000 people. They live in small homes with small gardens planted with potatoes. The men work as labourers, mainly at such jobs as putting in

passed an act in favor of establishing the autonomy of the Ukraine. These attempts awakened yet more national feeling; however, the Petersburg Government again oppressed the people politically and economically. The citizens who opposed the existing power started to emigrate. Some came to Canada and to Regina. From Galicia came secondary school students. Their arrival was timely to the provincial governments.

At that time, in 1905, the Manitoba Government had opened the Ruthenian Training School for Teachers in Ukrainian communities. The school was started in Winnipeg but was moved to Brandon in 1906. In 1909 the Saskatchewan Government also set up such a training school in Regina. It was named the Training School for Teachers for Foreign Speaking Communities.[20] These schools were necessary for Ukrainian settlers as well as for the provincial authorities, as there were no schools that instructed in the language the people could understand, in areas where the Ukrainians lived. These training schools educated teachers who could speak both English and Ukrainian and thus were able to educate the children of the newly arrived settlers according to the provincial requirements. This was the era of bilingual schools.

The Training School in Regina was to educate teachers of several nationalities, but the majority were of Ukrainian background. In 1910, of the 36 students, 29 were Ukrainians, 3 were Germans, 2 were Poles and 2 were Rumanians.[21] These young students, in addition to teaching in the farming communities, activated cultural life in Regina as well as in the rural areas in which they taught. In March of 1911 they put on a Shevchenko concert. This was the first such concert in Regina.[22]

The appearance of this training school activated the Ukrainian farmers in Saskatchewan who were interested in its establishment and wanted to help with its building and expansion. Regina itself, one of the largest multi-cultural cities in Western Canada, benefited from this training school as it drew the interest of newcomers. Regina was mentioned in the weekly ethnic press such as: "Canadian Farmer", "Ukrainian Voice", "Canadian Ruthenian", and others.

---

[20] M. P. Toombs, "A Saskatchewan Experiment in Teacher Education, 1907—1917". **Saskatchewan History** (Saskatoon), v. 17, 1964, p. 1—11.

[21] J. D. Stratychuk, Teachers Training School in Regina: Recollections of a Student.

[22] Ibid.

TEACHERS TRAINING SCHOOL, REGINA, 1912—1913

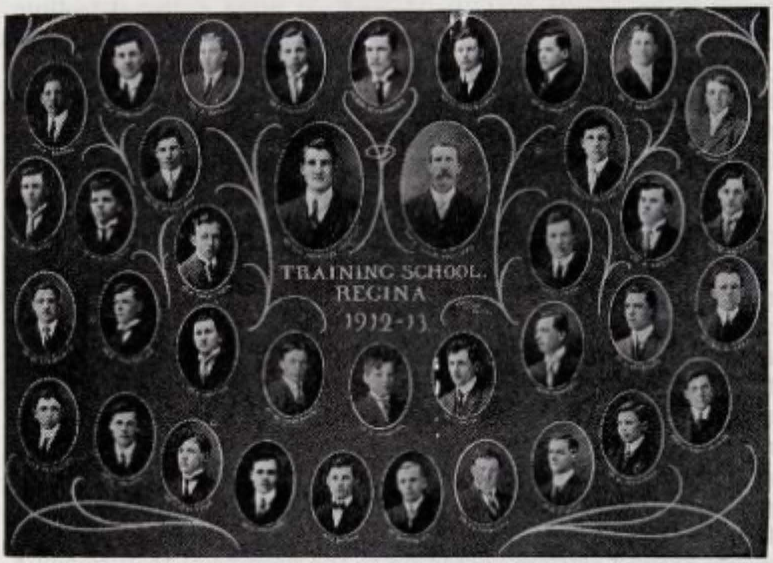

First row left to right: J. Ferderer, J. Zilinsky, D. Lewontiuk, C. Derkacz, J. Puteria, E. Zaresky, J. Lewontiuk, M. Kurliak, W. Washchuk, F. D. Stratychook. — Second row l. to r.: W. Lazarowicz, E. Sniatynski, J. Karpinka, W. Zaderayko, S. Kondra, S. Bursa, M. Wawryk, N. Micashin, S. Werbowecki. — Third row l to r.: J Axenty, W. D. Olijnyk, H. Derbowka, P. Sheremeta, S. M. Johnson — Assistant, J. Greer — Principal, A. S. Ficych, M. Czorneyko, W. Deley, P. Maculowicz. — Fourth row 1 to r.: J. Bobyn, J. Cymbaliski, J. Baran, P. Syroishka, P. Malveyenkoff, W. Martynowicz, W. Homaniuk, S. Axenty, A. Yaholnitski.

Organizations florished. In 1912 there was established The Association of Ukrainian-English Teachers in Saskatchewan,[23] whose purpose was to carry out cultural and educational work. During the summer the teachers went out to the colonies and taught, prepared children's concerts, started amateur groups, prepared plays, and gave general knowledge lessons to farmers. They also helped the farmers raise their economic standing by establishing cooperative stores. The president of this association was Joseph Bohonos and the secretary was Michael Sawiak.

Two years later, on Nov. 8, 1914 an ideological and political association called "Ukraine" was established.[24] This was during World War One. The hopes of the young Ukrainians

[23] Michael Sawiak, "Tovarystvo ukrains'ko-angliiskykh uchyteliv u Saskachevani". ("The Association of Ukrainian-English Teachers in Saskatchewan"), **Ukrainian Voice**, no. 25, June 19, 1912, p. 4.

[24] M. Romaniuk, "Z Zhyttia v Redshaini." ("About Life in Regina"), **Ukrainian Voice**, no. 46, November 18, 1914, p. 6.

were for a collapse of Czarist Russia as well as a breakup of the Austro-Hungarian Monarchy. The young patriots dreamed that with the breakup of the two empires Ukraine would be reborn a free nation. Understandably, at the election meeting there was "a large number of Ukrainians, some English, a reporter from the Regina newspaper, The Leader".[25] Nikita Romaniuk, an instructor at the Training School for Teachers, was elected president.

This organization chose as its objective to work among the Galician workers in Regina.[26] With this in mind the more active members prepared speeches, and organized a small library from which the members could borrow books. They also put on plays for which they bought the necessary costumes for the sum of $200.00 and were left with a balance of $100.00. Organizations began to awaken and come more to life. In 1914 the Saskatchewan Government decided to terminate the Training School for Teachers. This decision was responsible for the decline of the Ukrainian life, because it eliminated a centre for young and active students.

Statistics of Ukrainians and Ukrainian Organizations

Official statistics prepared by the Dominion Bureau of Statistics on the number of Ukrainians settled in Canada in the early years of settlement are very inaccurate. The reason for this is that Ukrainians at that time were known by names such as Galicians, Ruthenians, Austrians, Bukovinians and Russians.

Some of the newcomers however, on their own initiative, made tabulations of their countrymen. Some of these tallies have been saved and have now become valuable and useful material. The late Ivan Fedorowych[27] was one who liked to collect and save everything that pertained to the Ukrainians in Regina.[28] The table below gives a better breakdown of the numbers of Ukrainians from different territories.

---

25 Ibid.
26 Ivan Fedorowych. Personal diary, 1911—1935. Handwritten, 4 pages.
22 Ibid.
27 Ivan Fediuk-Fedorowych (born 22. 9. 1880, died 4. 8. 1958), teacher from Ukraine, came to Regina in spring of 1911 and continued to live here. Descendant of Cossack's family. In Regina he worked on church and Ukrainian organizations. He was one of the followers of Hetman movement. He was also keenly interested in Canada's political life. More about him: B. Z. Kazymyra. Ivan Fedorowych — Biography of a Pioneer. Handwritten, Regina, 1975. Prepared for the Jubilee book about Regina pioneers.
28 Ivan Fedorowych. Personal diary, op. cit.

Table 1. The Number of Ukrainians in Regina by Place of Origin in 1911:

Place of Origin	Married	Children (1-14 yr)	Single	Total	Percentage
Bukovina	84	163	31	278	59%
Galicia	46	89	15	150	32%
Eastern Ukraine	20	17	5	42	9%
TOTAL	150	269	51	470	100%

This statistical comparison shows that in 1911 the majority, 59% came from Bukovina. This is natural because they were the first Ukrainians to appear in Regina in 1894 and they continued to come after that. Next in numbers were the Galicians, 32%, and finally Eastern Ukrainians, 9%. This small number of Eastern Ukrainians is understandable since few emigrated from Eastern Ukraine and the emigration from there started 20 years later than that from the Austro-Hungarian Monarchy. On the average the families had 4 children but there were some childless couples.

Unfortunately Mr. Fedorowych left no information about the occupations of the Ukrainians in Regina in 1911. He did this later in 1922. However, from other information we know that about 95% of the Ukrainians in Regina were city or railroad workers and the rest were students at the Training School or were involved in trade and commerce.

At that time there were no Ukrainian Church groups in Regina. The Ukrainian Catholics fulfilled their religious duties in the Latin rite church on Scarth Street, St. Mary's (old parish name of the present Blessed Sacrament parish), while the Ukrainian Orthodox did so in the Rumanian church, St. Nicholas, on St. John Street. There was no Ukrainian Club or home either. Meetings took place in private homes, or halls belonging to other ethnic groups which were rented (e. g. Rumanian).

In early 1914 ,according to Fedorowych, the Presbyterians began to help the Ukrainians from Bukovina and Eastern Ukraine in acculturalization and integration. The period during World War I was a difficult one for all those who came from the Danubian Monarchy. The Presbyterians tried to help by finding employment and providing food to the unfortunate. On Sundays the people gathered and sang religious songs which were translated into Ukrainian by Ivan Bodrug. A short sermon was also given.

Attempts to acquire more information about the work of the Presbyterians among the Ukrainians in Regina were not succesful. A Presbyterian pioneer, Gordon Connell (now over 80 years old), who has been active in Regina from 1912 and is now working on the history of the Presbyterian movement in Regina, told me that he had very little information about the Ukrainians. Possibly this work of the Presbyterians with the Ukrainian people was not substantial and disappeared quickly.

At this time a worker's organization called the Industrial Workers of the World (IWW) was active. Ukrainian workers also belonged to this group. In 1913 they even had their own branch in Regina with Dmytro Kruchak as its leader. However, this Ukrainian branch did not exist long.[29]

Some active Bukovinians, (mainly the people from the villages of Shepyncy and Hlyboka) of socialist persuasion, organized Miroslaw Sichynsky's Branch #24 of the Ukrainian Socialist Democratic Party, on May 24, 1914 in Regina. They were influenced by their countrymen, such as M. Yeremiychuk and Eugene Hucaylo, who were leaders among Ukrainian Canadians. At this time the Socialist group was quite strong and active in Canada. It carried on many political and cultural activities.

To raise themselves economically the Ukrainians in Regina organized a co-operative store (Narodna Torhivla) in December, 1914, with shares selling at $10.00. $378.00 was gathered. Unfortunately this business organization did not exist long. There were no leaders who would occupy themselves expertly and competently with the business side.

The monotony of the cultural and social life of the immigrants was at times interrupted by visits of newly-created amateur-theatrical groups from other centres in Western Canada. The Regina-Ukrainians felt a need for cultural activities. There were eager people who were willing to part with their hard earned money to buy tickets to hear and see these good performances.

The "Ukrainian Voice" carried a short article which stated that from the 10th to 15th of March of 1915, Regina hosted "the first Ukrainian theatre in Canada, organized a month ago

[29] The organization I. W. W. (Industrial Workers of the World) played an important role in the U. S.A. at the beginning of the 20th century. It began in July, 1905 in Chicago, Illinois, during discussions between the socialists and leaders of workers' unions (Encyclopaedia Britannica, 1960, v. 12, p. 310).

in Edmonton". The Edmonton artists were in Regina several days and put on "Oy Ne Khody Hryciu", "Beztalanna", and "Perekhytryly" and on Sunday evening they put on a concert. The audience was pleased with the performances and the reviewers praised the visiting artists saying that they put on a good performance. One outstanding performance was that of Miss Lastivka in the role of Marusia in "Oy Ne Khody Hryciu". From Regina this theatrical group left for Winnipeg.[30]

When the Saskatchewan Government dissolved the Teacher Training School, a number of the members of the executive of the Association Ukraine left Regina. Their places were taken by city workers and railway foremen. These people had good intentions, but they lacked the necessary education to continue leading this association. In 1917 the October Revolution began in Russia. Lenin's slogans attracted some Ukrainians who believed in the Bolshevik propaganda.

In 1917 the Association Ukraine merged with a branch of the Ukrainian Socialist Democratic Party and called itself "Union" (Zluka). In 1918 this new organization bought the Rumanian Hall and renamed it the Ukrainian Worker's Home. The organization changed its own name to the Ukrainian Workers' Association. This organization fell under the influence of Communist elements. They were the majority in the organization and began to place limitations on accepting nationally-conscious members who were then beginning to settle in Regina. When this condition became intolerable the nationally minded individuals formed, in 1921, Prosvita (Enlightenment) Society. This organization was incorporated on March 16, 1921, and its president was Joseph Buchkowsky.[31]

The Society carried out social and cultural activities among the Ukrainians in Regina. The parent organization of Prosvita in Lviv provided instructional materials and practical directions. The members of the executive of the newly set-up organization planned many projects. They provided lectures, theatrical presentations, Ukrainian schools for children, help for victims of the war, and concerts. The first such concert took place on April 24, 1921 in St. Mary's Hall.

[30] "Deshcho z Redshainy". ("A Little About Regina"). **Ukrainian Voice**, no. 14, April 7, 1915, p. 6.

[31] Prosvita's minutes book. Consulted December 27, 1974 at Mr. J. Zenchyshyn.

At an executive meeting on November 7, 1921 it was decided to publish a paper for its members. This paper would spread patriotic ideas and support resistance to the communist influences. It was to be a weekly and it was named "Ukrainsky Smoloskyp" (Ukrainian Torch). The first editor was Peter Koziar and the assistant editors were P. Kroytor, M. Harasymiuk and B. Velychkovsky. The first number soon appeared .Each issue consisted of 2 printed pages on 13" by 8" paper. In 1921 six issues of this weekly paper (or rather bulletin) came out and were distributed. Each issue had a short editorial which dealt with current topics such as: the necessity of a cultural organization, the detrimental effects of the workers' associations, the importance of constructive patriotism, and so on. There were also shorter articles and jokes. Because of financial difficulties this paper came out only once a month in 1922 and soon after it stopped completely.

The better to carry out its objectives, Prosvita needed its own building. On July 25, 1921 the Ukrainians in Regina were visited by fund-raisers Ivan Fedorowych, P. Kroytor and Basil Vesolovsky who were collecting donations for the Ukrainian National Home. Their task was to visit each Ukrainian home in Regina and to try to obtain donations. At this time Ivan Fedorowych made a list of the Ukrainians in Regina to be visited.[32] This list exists today and gives the following information: surname, given name, address, place of origin, marital status, number of children, economic status, profession, newspaper read and political following. It is the original census of Ukrainians in Regina taken by Ukrainians. Because of this information, tables 2 to 4 are possible.

Table 2. The Number of Ukrainians in Regina by Place of Origin, as of January 1, 1922.

Place of Origin	Married	Children (1-14 yr)	Single	Total	Percentage
Bukovina	160	151	74	385	58%
Galicia	88	109	86	283	42%
TOTAL	248	260	160	668	100%.

In 10 years the number of Ukrainians had increased by 42% — that is from 470 in 1911 to 668 (198 more in 1922). In

[32] The summary from the list is titled: A record of inhabitants in Regina of Ukrainian origin: Bukovinians; a record of inhabitants of Regina of Ukrainian origin; Galicians. This list is kept in a leger book, p. 90 & 92 and it is in the possession of Mr. Rudolf Fedorowych, son of the late John Fedorowych.

this table the Eastern Ukrainians of whom there were 9% in 1911, do not appear. Possibly they had left Regina, or had been assimilated into the city settlement, or through marriage had merged with the Bukovinians and Galicians. We also know that at that time, of the singles, 114 were males (unmarried, widowers, or had wives left behind in the Ukraine). The single women were far fewer — 46. For the most part they were probably children of 1911 and not yet married. The number of single men and women shows another aspect of the early era of settlement. More single men than women crossed the ocean.

Table 3. The Number of Ukrainians in Regina by Place of Origin, Home Owners as of January 1, 1922.

Place oof Origin	No. of Homes	Percentage
Bukovina	69	72%
Galicia	27	28%
TOTAL	96	100%

The Ukrainian labourer was a hard and steady worker. He not only saved his money to help his family in the Ukraine, but also to buy land or a house in the city.

Because the Bukovinians had lived in Regina longer, there were more of them, and they more quickly raised their economic status. Therefore, it is not surprising that 72% of the Ukrainians from Bukovina had their own homes while only 28% of those from Galicia did. In any case, 96 houses out of 124 families shows that the newcomers were assiduous and good managers since they reached the status of having their own property.

Table 4. Numbers of Self-Employed Ukrainians in Regina by Their Place of Origin as of January 1, 1922.

Occupations	Bukovinians	Galicians	Total
A. Business			
General Stores	2	4	6
Confectionary	1	—	1
Barbershop	2	1	3
Tailor Shop	2	—	2
Hotel	1	—	1
Pool Hall	1	1	2
Livery and Feed Store	1	—	1
Meat Market	1	1	2
Boarding House	—	2	2

TOTAL	11	9	20
B. Professionals			
Teacher	—	2	2
Student	—	1	1
TOTAL	11	12	23

This table shows that as well as working for the CPR, the city of Regina or for private businesses, there was a small group of Ukrainians who had their own businesses (20) or were professionals (3) — altogether 23.

Conclusion

It is far easier to establish an accurate date of settlement of Ukrainians in rural areas than in urban. It appears certain that the first Ukrainians came to Regina in 1894. The majority came from Bukovina, a smaller number from Galicia. Most of the first immigrants were peasants, a result of emigration to obtain land. Later students, teachers and other professionals began to appear but they were few in number. After 1905 the Eastern Ukrainians appeared. All these newcomers were involved in building the CPR, working for the city and to a lesser degree working in commerce or trade.

In 1911 Regina already had 470 Ukrainians. Little is known of the social and cultural life in the early years, but with the establishment of the Training School for Teachers, the cultural activities blossomed. Cultural and educational organizations emerged such as the Association of Ukrainian-English Teachers in 1912, Association Ukraine in 1914 and Miroslav Sichynsky's Branch #24 of the Ukrainian Socialist Democratic Party, in 1914. Some workers joined the Industrial Workers of the World. To raise the economic status of newcomers, a cooperative store was organized. All of these organizations (some of which existed longer than others) marked the overall importance of the life of Ukrainian institutions in Canada. These were times of adaptation and integration into Canadian life on one hand and trying to retain a national, political and religious identity on the other. The longing for the mother land showed up in the numerous theatrical performances by local visiting troups.

The October Revolution in Russia influenced the growth of Marxist ideology in the world. It also had its effect upon some of the Ukrainians in Europe and the New World. The na-

tionally conscious tried to oppose this communist internationalism. The organizations Prosvita tried to lead the way in Regina. One can notice the great sacrifices of individuals for national and charitable causes in Canada and also the great sacrifices to meet the needs in the mother country.

In the years between 1911 and 1921 there was a significant increase of Ukrainians. From the information of 1921-22 one finds that on January 1, 1922, Regina had 124 families which had 260 children, plus 160 single people. This made a total of 668 individuals.

From an alienated group of the first settlers there appeared a united society of conscious definite national and religious principles. The endeavors and the visit of the Great Metropolitan Sheptytsky and the pioneering work of the 1st Bishop Budka from Winnipeg were instrumental in strengthening and cementing this group. The work of the religious and lay leaders was enlarged, enriched and strengthened by the rank and file members, who at times in their own way, tried to interpret and provide answers to the burning questions of the day. It is impossible to mention everyone, but such individuals as George Huk, Ivan Fediuk-Fedorowych, Joseph Buchkowsky, Peter Koziar and others laid firm foundations in the pioneer era for a better future for Ukrainian Canadians in Regina.

ВІДВІДИНИ ВИЗНАЧНИХ ОСОБИСТОСТЕЙ

Ця стаття має на цілі подати, хто з церковних достойників відвідав українців католиків у Ріджайні. Це питання є доволі трудне, зокрема коли брати до уваги ранні роки, в яких тут уже перебували українські заробітчани. По великих зусиллях вдалося нам встановити, що вже в 1894 р. у Ріджайні жили українці.[1] Існує правдоподібність, що вони тут були вже раніше, а в околиці міста вони поселилися напевно далеко давніше.

Проте ще багато треба вкласти праці, щоб виготовити докладні списки перших українських мешканців Ріджайни, міста, яке родилося на купі костей буйволів, щоб пізніше стати столицею Саскачевану.

Хто ж були ці визначні церковні особистості, які відвідували наших поселенців заробітчан у Ріджайні? Дані і вістки про них є дуже скупі. З уваги на те, що сезонові робітники — це несталий елемент, який звичайно міняв місце замешкання — в ці часи, правдоподібно не було тут громадських організацій і тривалих зв'язків з новозорганізованими центрами українського релігійного та громадського життя.

Перші, які відвідали

Здається, що першою такою особистістю був священик українського обряду. Ним мав бути о. д-р Адоній Сабурен, канадський француз, який 8 вересня 1907 р. прийняв український обряд і опісля відвідав українців у Ріджайні.[2] Про ці відвідини оповідав о. Йосафат Жан, ЧСВВ, колишньому парохові Ріджайни, о. М. Колодієві. Навіть були зроблені світлини ріджайнських українців з о. Сабуреном. Дві такі світлини передав у свій час о. Жан парохові о. Колодієві. На жаль, вони затратилися, бо прибиральник через помилку їх спалив.[3] Невідомо теж точніше, коли ці відвідини відбулися, але певно ще перед 1910 р.

---

1 Б. З. Казимира, „Ранне українське поселення в Ріджайні, 1890—1920"
2 Рецензія о. Й. Жана, „Цінна публікація" на монографію о. Осипа Бали **Перший український єпископ Канади Кир Никита Будка...** в **Українських Вістях,** Едмонтон, ч. 6, 9. II. 1953 р.
3 о. М. Колодій, лист до мене, Фенікс, Аріз., 26. XI. 1974 р.

Також Ріджайну мав відвідати о. Навкратій Крижановський, ЧСВВ. Цей ревний місіонер вже від 1910 р. доїздив до Саскатуну і звідтам мав би був загостити до Ріджайни.[4]

Митрополит Андрей

Однією з найбільших подій, яка відбулася в тих часах, була візита Слуги Божого митрополита Андрея. Під час свого побуту в степовій Канаді, він відвідував навіть невеликі українські поселення. Тому зрозуміло, що він загостив теж до Ріджайни в листопаді 1910 р., щоб відвідати своїх земляків, принести їм слова розради, а теж, щоб зложити візиту провінційному урядові.

Із часів його побуту в Ріджайні збереглися спомини очевидців,[5] документи в провінційному архіві,[6] вістки місцевого щоденника,[7] як теж спомини брата Йосифа Гроцького, ЧСВВ, які друкувалися в „Богословії".[8]

Вістку про прибуття Владики Андрея до Ріджайни приніс місцевий щоденник „Да Морнінґ Лідер" під багатомовним заголовком: „Церковний достойник відвідує місто". Цікаво, що в повідомленні не вжито ні разу прізвища митрополита. Коли я звернув на це увагу редакторам нашого щоденника, вони щиро дивувалися як можна було пропустити ім'я гостя з Галичини. Цей пропуст вони пробували вияснити тим, що репортер, мабуть, не знав як подати „тяжке" прізвище Владики, тому „для безпеки" волів його пропустити.

Ця вістка була по-англійському подана так:

CHURCH DIGNITARY VISITING THE CITY. Archbishop of Lembing (sic!) of the Ruthenian Rite, Arrives in Regina.

A distinguished visitor arrived in the city last night from the north in the person of His Eminence the Archbishop of Lemburg (sic!), Galicia, the foremost church dignitary of the Ruthenian rite in communion with the Roman Catholic church.

His lordship, who was one of the leading foreign notable at the recent Eucharistic Congress, and who was met at the station last night by the Rev. Father Suffa and a number of prominent members of the

---

4 о. Володимир Івашко, **Ювілейна книжка,** видана у 50-річчя української католицької парафії св. Юрія в Саскатуні, (Йорктон, Голос Спасителя, 1962), стор. 33.

5 Напр., спогад Якова Стратійчука, який надрукований у цій книзі п. з. Учительська семінарія у Ріджайні.

6 Нотатка в деннику преміера Волтера Скотта, під датою 17 листопада 1910 р.

7 **The Morning Leader** (Regina), v. 7, no. 271, Thursday, Nov. 17, 1910, p. 4.

8 Бр. П. Г., „Відвідини Америки митр. Андрієм Шептицьким у 1910 році", **Богословія** (Львів), т. 4, 1926, стор. 170-197.

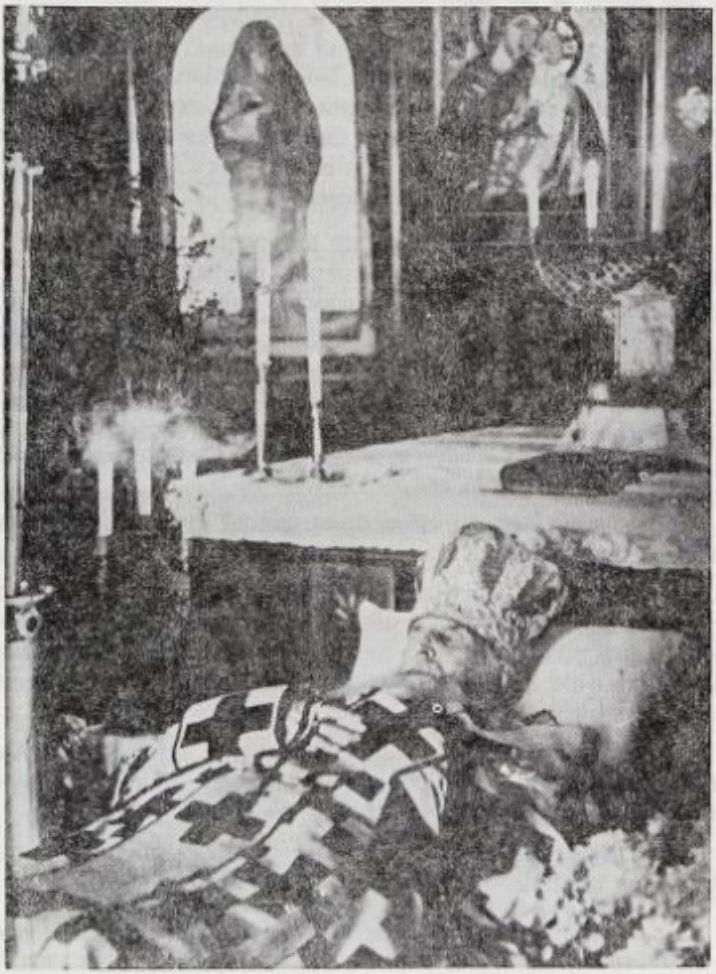

МИТРОПОЛИТ А. ШЕПТИЦЬКИЙ,
помер 1-го листопада 1944 р.

METROPOLITAN A. SZEPTYTSKY
died November 1, 1944

church, will be the guest while in the city of Rev. Suffa. This morning, at about nine o'clock his eminence will celebrate mass in St. Mary's Church.

His present tour of Canada is largely for the purpose of visiting the various Ruthenian colonies and personally investigating the conditions in this country of the people belonging to his Faith.

Кир Андрей заїхав у Ріджайні до манастиря ченців облятів, що був при парафії Пречистої Діви Марії на вул. Скарт. Це була римо-католицька парафія. Вона обслуговувала в першій мірі німецьких католиків. Священиками були в більшості німці, але між ними були теж поляки, як напр. о. А. Суффа, Облят, що був у той час парохом.

Дня 17 листопада 1910 р., по відправі Служби Божої, Галицький митрополит відвідав перед полуднем премієра Саскачевану Волтера Скотта, а опісля був у нього на обіді. В деннику саскачеванського премієра, під датою 17 листопада, подано наступне:

"His Excellency Archbishop Szeptycki of Greek Catholic Church, Lemberg, Galicia, Member of House of Peers, Austria-Hungary, visits Regina. Came to luncheon at house with Fr. Suffa, Turgeon, Calder, McNab, John McCarthy and H. Y. McDonald."

Між присутніми на обіді були чолові духовники Ріджайни і теж представники провінційного уряду.[9]

Знаємо також, що Владика відвідав молодих українських студентів в учительській семінарії в Ріджайні. Наші студенти мали навіть з того приводу деякі неприємності від директора тієї школи. Про це ширше розказує Я. Стратійчук у своїх споминах на іншому місці.

Багато вражінь із поїздки митрополита до Північної Америки зібрав бр. Йосиф Ґроцький, ЧСВВ, що виконував функцію секретаря в часі цієї поїздки.

Про побут митрополита Андрея в Ріджайні брат Ґроцький подав таке:

„По кількох днях місійної праці по колоніях ми опустили Йорктон і вибралися до Реджайни. Є це столиця провінції Саскачеван і там Митрополит мусів конечно бути в міністерстві в справі епископства. Відбувався там також в тому часі курс для наших учителів і Митрополит хотів їх відвідати. У міністерстві не мали нічого проти справи епископства, а навіть були готові помогти .Дотичний міністер Вайтерскот (повинно бути: Волтер Скотт — Б. К.) обіцяв, що попре в Римі ста-

[9] Saskatchewan Archives Board, Regina and Saskatoon. **Saskatchewan Executive and Legislative Directory, 1905—1970.** (Regina, Queen's Printer, 1971), p. 8.

рання Митрополита про креування єпископства як справу дуже конечну.

Реджайна місто невеличке, але гарне. І в такім малім місті знають про приїзд кожного гостя. І ось прийшло кілька пань просити Митрополита до себе на зібрання. Годі було відмовити, хоч дивним виглядало, що за ціль того запрошення і яке зібрання. В назначеній годині пішов Митрополит. Та немало здивувався, коли побачив повну салю пань, які сиділи і вже чекали. Перед ними стояв великий фотель і нікого при ньому не було. Показалося, що ці пані запросили Митрополита, щоб сказав їм конференцію. І цей фотель, неначе для якого пануючого, був приладжений для нього. Це було справді по-американськи. Одначе, воно лиш дивне для нас, для англійців ні. Пані були самі англійки тож — хоч і без приготовання, — треба було говорити по англійськи.

По дорозі з Реджайни вступили ми до Брендон..."

Не знаємо докладно скільки днів наш Владика перебував у Ріджайні. Із збереженої документації можна догадуватися, що він був тут принаймні три дні. Також залишилося таємницею, хто були ті пані, які запросили Галицького Владику „сказати їм конференцію". За докладнішими даними я розпитував у латинському парафіяльному заряді церкви Пречистої Діви Марії, яка тепер на вул. Вінніпег, ч. 2026, шукав у провінційному архіві, але все даром. Думаю, що це було Марійське Т-во Пань чи подібна організація, яка використала побут Кир Андрея і прохала його про духовну науку для своїх членкинь.

Крипта в соборі св. Юра, де поховано Великого Митрополита. Тут також зберігаються його милиці.

Crypt in the St. George's Cathedral in Lviv where the Great Metropolitan is buried. His crutches are preserved there.

Часи Владики Кир Никити

Черговим церковним достойником, який відвідував Ріджайну був бл. п. Кир Никита Будка, ісповідник за віру. Він був першим єпископом канадських українців.

Покійного Владику я знав особисто. Його я відвідував досить часто в 1942—1944 роках разом з д-ром Петром Саноцьким з яким я працював в Українському Центральному Комітеті. Кир Никита нераз розказував нам про Канаду. Це була одна з його улюблених тем. Те, що він розказував нам, молодим-ідеалістам, не могло поміститися в наших головах. Ми не могли зрозуміти тих подій із часу його побуту в Канаді, зокрема коли він згадував про інтриґи і доноси, які йому доводилося терпіти від своїх людей. Він дав теж нам обидвом кілька лекцій англійської мови, хоч у той час я ніколи не думав, що мені доведеться скористати з гостинности Канади.

Як часто бував єпископ Будка в Ріджайні передтим, заки тут створилася парафія св. Василія, не знаємо. Напевно мусів бути тут частіше, бо Владика був не тільки церковним провідником, але теж народнім. Він орав розлоге поле своєї новопосталої єпархії, яка простягалася на цілу Канаду від океану до океану. В крузі його зацікавлень та діяльности були, здається, всі можливі питання, які торкалися життя українських поселенців у цій країні.

Пишучи ці рядки не було змоги розшукувати всі потрібні документи, наприклад. хоч би ті, які зберігаються в митрополичому архіві у Вінніпеґу. Помічними стали передусім матеріяли в Саскачеванському провінційному архіві. Там є листи епи-

Преосв. Кир НИКИТА БУДКА

скопа Будки з 1914 і 1915 років. Вони вказують на його велике почуття громадської відповідальности супроти української спільноти в Канаді і журбу про вишкіл учителів, які мали нести освіту серед новоприбулих поселенців. Це листування зберігається серед т. зв. Scott Papers.

Зі збереженого матеріялу ясно виходить, що саскачеванські політичні круги шанували і цінили думки Владики. Вони брали його пропозиції до уваги і старалися переводити їх у життя. Це вказує на те, що хоч єпископ був тут тільки кілька років, одначе своїм тактом, працею і здоровими думками зумів здобути повагу серед англо-саксонського світу. У цьому листуванні єпископ уживав тоді слова „русин" і „руський" на означення „українець" і „український".[10]

Справа вишколу вчителів для сільських дистриктів була важлива і пекуча. Досвід з учительською семінарією в Брендоні вказував, що „революційно-поступово" наставлені вчителі наробили в хліборобських околицях замішання, і багато українських поселенців із цього приводу жалувалися.

Безперечно вчителі українського роду відіграли помітну ролю в збереженні національної ідентичности українського поселення в Канаді й ця їх праця ще не є належно та об'єктивно висвітлена. Знову деякі з них начинили багато лиха, бо впорскнули отрую занархізованого радикалізму в здорову душу дітей українського селянина-консерватора. Це викликувало забурення і спричинилося до роздвоєння серед поселенців, зокрема серед частини молодшого покоління, яке в наслідок цього відскочило від свого пня, стало байдужим до своєї народности і часто встидалося її. Цих молодих людей проковтнув процес асиміляції, і вони себе зовсім не проявили.

Єпископ Будка домагався, щоб одним з учителів семінарії в Ріджайні був бездоганний українець католик. Власне він повинен виховувати майбутніх учителів. Українські поселенці напевно підтримували би ліберальний уряд Саскачевану, коли уряд — зі свого боку — зробив би ще такі заходи.

Поперше, в тому часі саскачеванський уряд плянував видавати газету українською мовою. Редактором газети мав стати Андрухович, який атакував українців католиків. Єпископ не домагався, щоб газета його підтримувала, бо цього йому не було потрібно. Одначе він бажав, щоб вона була толерантна до нього, бо непотрібні атаки спричинять обурення українців католиків.

---

[10] У перекладі з англійської на українську мову я вживаю слів „українець" і „український".

Подруге, на думку єпископа, уряд повинен був назначити на вільне місце в учительській семінарії здібного і кваліфікованого вчителя, якого порекомендує єпископ. Це не мало бути політичне назначення. Назначений вчитель мав би бути професійною особою, а не політикантом, бо такого зараз звільнили б у випадку зміни уряду. Кир Никита хотів тяглости, бажав, щоб назначений цілковито посвятився формуванню нового нарибку вчителів. Завданням семінарії є підготовляти „учителів", а не „прічерів", які роблять прозелітську роботу.

Здається в серпні 1914 р. єпископ Будка був у Ріджайні й відвідав премієра провінції Волтера Скотта, який був теж міністром освіти. Між українським церковним достойником і саскачеванським премієром ішли розмови про обсаду вільного місця в учительській семінарії. Підсумки цих розмов по дав єпископ Будка у своїм листі до В. Скотта.[11] В ньому він рекомендує на цей пост Микиту Романюка. Романюк мав мати закінчену вищу освіту в Галичині і мав найкращі оцінки. Але покищо в Манітобі не дали йому праці вчителя семінарії, „...тому що до Канади прибув з Австрії тільки 2 місяці тому, уряд Манітоби (там були при владі консерватисти — Б. К.) побоюється критики зі сторони опозиції, тому йому дорадже підождати".[12] Але для саскачеванського уряду нема небезпеки, щоб опозиція виступила проти назначення Романюка учителем семінарії.

Справа обсади цієї посади в учительській семінарії протягалася, тому в жовтні 1915 р. Кир Никита був наново в Ріджайні, щоб з премієром продискутувати це та деякі інші шкільні питання. Одначе не було змоги того зробити, тому єпископ Будка написав листа,[13] в якому ясно виложив свої міркування в питаннях вишколу вчителів. Він у цьому листі між іншим пише: „...Отримую від поселенців зажалення, що деякі українські вчителі відкрито виступають як безвірки. Поселенці не хочуть давати таким учителям своїх дітей на науку. Вони надіються, що з учительської семінарії в Ріджайні вийдуть кращі вчителі. Поселенці також не хочуть учителів із короткоречинцевими „пермітами", без потрібних кваліфікацій, які не знають англійської мови і не мають релігійних основ. Вони всюди домагаються українських учителів, але вимагають, щоб ці вчителі добре опанували англійську мову, мали основне знання української мови і щоб не були атеїстами. Учительська

11 Winnipeg, Sept. 14, 1914.
12 Цитований лист.
13 Winnipeg, Oct. 31, 1915.

семінарія повинна постачати на поселення учителів, які є добрими професіоналістами і людьми з характером. Ці міркування майже постійно чую, коли відвідую поселення".[14] Так думали галицькі іміґранти-фармери в Саскачевані. Ці рядки вказують на те, якою великою журбою для більшости цих „синів землі" була освіта та виховання молоді, і якою здоровою була їхня життєва філософія.

Дальше в цьому листі єпископ Будка пояснював чому українські поселенці хотіли зберегти свою мову. Він підкреслив дві причини — релігійну і національну. Українці мають свій обряд і в відправах прославляють Бога українською, а не латинською мовою. „Нарід дуже хоче вміти читати літургійні і релігійні книжки. Це єдиний засіб збереження віри".[15] Для збереження релігійної і національної тотожности „...назначено для Канади окремого єпископа для українців, а це не було легко осягнути",[16] стверджував єпископ.

Рівночасно єпископ зазначував, що довір'я українських поселенців до саскачеванського уряду зростало, від коли назначено М. Романюка на учителя в учительській семінарії. „Його ім'я несплямлене і він має поважний вплив серед студентів".[17]

Кир Никита ще заторкнув пекучу тоді справу українських читанок. Він ствердив, що ці читанки, які їх має кожна родина в Канаді, є „як не австрійської то американської орієнтації, а вони повинні мати канадську тематику. ...Думаю, що обов'язком уряду є уповажнити когось видавати українські читанки з канадською орієнтацією. Я вже говорив у тій справі з дост. премієром Норисом (Norris), і він погодився, що в цій справі слід щось зробити. Вчителі не мають підручників для навчання української мови. Ми не можемо бути поділені між Европою і Канадою, ми мусимо бути канадцями. Але не маючи відповідних підручників цього не осягнемо навіть впродовж кількох ґенерацій. Я вже нераз думав (т. зн. єпископ — Б. К.) видати такі підручники власним коштом, але в мене нема на це фондів. Якщо б уряди Манітоби, Саскачевану й Альберти мені допомогли в цьому, я радо це зробив би".[18]

Далі він вичислив ще інші пекучі потреби, як напр., необхідність видання українського перекладу „Шкільного Акту",

---

[14] Цитований лист.
[15] Цитований лист.
[16] Там же.
[17] Там же.
[18] Там же.

як це зробили уряди Манітоби та Алберти, щоб у цей спосіб допомогти шкільним тростам у їхній роботі. Також англійсько-український словник до "Alexandra Readig Books", він зачислив до справ першої потреби, бо шкільні діти витрачували непотрібно забагато часу на вишукування невідомих їм слів, щоб зрозуміти лекцію.

Я трохи довше задержався на цих документах, бо вони висвітлюють старання єпископа Будки в загально українських справах. Вони теж вказують на його дбайливість про майбутнє канадських українців, як теж на його впливи в офіційних державних кругах. Вони дещо відслонюють клопоти й розчарування, які йому приходилося переживати, зокрема, коли брати до уваги величину території його єпархії та слабу національну і релігійну сформованість українських поселенців, яких ще нещодавно гнобили, використовували й дискримінували різні займанці.

Хто буде студіювати докладніше шкільні справи українського поселення в Канаді в ранніх роках, мусить докладно простудіювати також і це листування єпископа Будки, щоб мати повний образ цього складного питання. Це листування я використав тільки частинно, щоб подати основні відомості та одночасно розбудити зацікавлення в майбутнього дослідника.

Про проведену єпископом Будкою роботу в Канаді та його дальші пляни на майбутнє можна було б довідатися із звіту, що він його вислав перед вибухом першої світової війни до австрійського консуляту в Монтреалі. Цей документ було переслано до Відня п. з. Verhältnisse des gr. kath. Bistums in Winnipeg. У реєстрі державного архіву у Відні він знаходиться під числом Akte No. 6565. На жаль, мені не вдалося його там знайти.

Майже на 10 років вривається наша хронологія відвідин Ріджайни єпископом Будкою. Щойно в 1924 р. є згадка, що цей Владика на прохання українців католиків Ріджайни доручив о. В. Журавецькому зі Саскатуну сюди доїздити. Саме тоді почала дозрівати справа організації парафіяльної громади в Ріджайні.

Кілька разів приїздив Кир Никита до вірних парафії св. Василія, щоб їх потішити, заохотити, підкріпити й навчати. Про ці відвідини говорить докладно о. М. Колодій в своїй статті про історичний розвиток парафії, тому не слід нам повторятися. Кожна українська католицька парафія була в осе-

редку уваги єпископа Будки, цього будівничого Української Католицької Церкви в Канаді. В лютому 1927 р. він відвідав четвертий раз ріджайнську парафіяльну громаду, яка щойно існувала нецілих півтора року. Коли він виїздив у 1927 р. з Канади до Риму, то залишив зорганізовану єпархію. До Канади більше не повернувся. В 1929 р. переїхав з Риму до Львова і став там другим єпископом-помічником митр. Шептицького. Від 1945 р. він був на засланні, де помер смертю мученика в 1949 р.

Торжественного посвячення угольного каменя під нову церкву під покровом св. Василія Великого довершив 14 жовтня 1928 р. генеральний вікарій о. Петро Олексів з Вінніпегу, який управляв канадською єпархією після виїзду Кир Никити. З хвилиною назначення в 1929 р. єпископа канадських українців Кир Василія Ладики, керма справами Української Католицької Церкви перейшла в його руки.

Кир Василій

Новий Владика прибув до нашої парафії з канонічною візитацією в неділю, 25 жовтня 1931 р. Відбулася торжественна відправа, а відтак концерт на пошану достойного гостя. Коли парафія посплачувала найпекучіші борги і стала розбудовуватися, то розмальовано церкву й запрошено Кир Василія, щоб довершив її посвячення. Владика торжественно посвятив церкву 3 вересня 1939 р. З нагоди цих архиєрейських відвідин збереглася чудова світлина, яку поміщено на іншому місці в цій книзі. Вона наявно показує як нарід горнувся до рідної Церкви та віддавав шану й любов своєму архипастиреві.

Преосв. Кир Василій розбудовував і закріплював осяги Кир Никити. Поставали нові парафії, нові організації Католицької Акції, канадські українці католики активізувалися на різних відтинках. Засяг праці побільшувався, тому Апостольський Престіл назначив мондерського ігумена о. Ніла Саварина, ЧСВВ, єпископом-помічником. Також нововисвячений Владика Кир Ніл прибув до Ріджайни з архиєрейськими відвідинами в неділю, 24 жовтня 1943 р., щоб принести слово благовістя і запізнатися з членами парафії. Пізніше він до нас приїздив ще нераз, не лише тоді, коли перебував у Вінніпегу, але також тоді, як перейшов до Едмонтону на ординарія нової єпархії.

Зі зростом і розбудовою територіяльно найбільшої української католицької єпархії прийшла потреба її поділу на більше число єпархій. 8 березня 1948 р. Апостольський Престіл

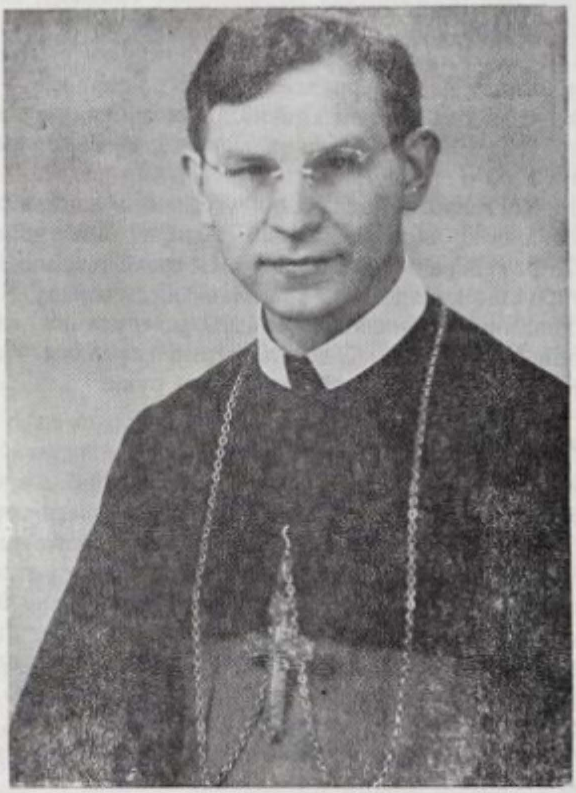

ЙОГО ПРЕОСВЯЩЕНСТВО ПРЕОСВЯЩЕННІШИЙ ВЛАДИКА КИР НІЛ, ЕДМОНТОНСЬКИЙ ЄПИСКОП

проголосив поділ дотогочасної однієї єпархії на 3 екзархати: Східній — з осідком у Торонті (єпископ Ісидор), Західній — в Едмонтоні (єпископ Кир Ніл) і Середущий — у Вінніпеґу, з якого в 1951 р. виділено ще Саскачеванський (єпископ Андрей). Дотогочасного ієрарха всієї Канади, єпископа Ладику, піднесено до гідности архиєпископа. Після смерти архиєпископа Ладики Папа Пій XII установив у 1956 р. українську католицьку митрополію в Канаді з осідком у Вінніпеґу, а існуючі екзархати піднесено до статусу єпархій. Першим митрополитом став Кир Максим, що з 1951 р. був єпископом-помічником Середущого екзархату.

Вміле та жертвенне старання Владик за свої єпархії довели до більшого розцвіту і скріплення українського духового та громадського життя в Канаді. Вінніпеґська митрополія є жемчугом Помісної Української Католицької Церкви. Наш Митрополит, разом з іншими Владиками, піддержують шляхетні старання Верховного Архиєпископа Кир Йосифа завершити патріярхатом структуру нашої Церкви.

ЙОГО ПРЕОСВЯЩЕНСТВО ПРЕОСВЯЩЕННІШИЙ
ВЛАДИКА КИР АНДРЕЙ,
САСКАТУНСЬКИЙ ЄПИСКОП

Саскатунський Владика Кир Андрей

З хвилиною коли Кир Андрей переїхав до Саскатуну, наша парафія набрала більшого значення і новий Владика зверн-

нув на неї особливу увагу. Він відвідував її з різних нагод, а вже традиційно кожного року відправляє в нас архиєрейську Службу Божу на храмовий празник. Він відвідав нас двічі, щоб доконати акту свячення, а саме, щоб рукоположити у священики молодих богословів. 15 липня 1951 р. він висвятив у священики диякона Василя Оборяника, а 10 грудня 1972 р. — диякона Леонарда Романова. Це радість і надія, що наша Церква зростає. Жаль тільки, що парафія св. Василія не видала зі своїх рядів за 50 років існування ніодного священика.

Видною подією в житті парафії було відзначування в 1953 р. 25-річчя будови першої церкви св. Василія. Тоді до Ріджайни прибув Кир Андрей, щоб відправити архиєрейську Службу Божу в асисті колишніх парохів церкви. Відповідну до хвилини проповідь сказав Кир Ніл з Едмонтону. Присутніми на торжестві були теж латинські єпископи, а саме — з Принц Альберт, Саск., і зі Сент Павл, Алта, як теж представник місцевого архиєпископа. Церква була вщерть виповнена вірними.

8 грудня 1968 р. Кир Андрей поблагословив новозбудовану священичу резиденцію. Опісля, по бенкеті, парафіяни сердечно привітали свого Владику з нагоди його уродин, іменин і 20-річчя єпископства.

Вірні Саскатунської єпархії, доцінюючи працю свого єпископа і бажаючи йому скласти вияв любови і пошани, відзначили в Саскатуні в неділю, 17 червня 1973 р. 25-річчя владичих свячень торжественими святкуваннями. На цей срібний ювілей прибув з Оттави Апостольський Делеґат архиєпископ Ґюдо Дель Местрі, українські єпископи — Кир Ніл з Едмонтону, Кир Ісидор з Торонта, Кир Ярослав з Чікаґо, Кир Василь з Філядельфії, декілька латинських єпископів та архиєпископ М. Є. О'Ніл з Ріджайни, світські достойники як саскачеванський губернатор д-р Степан Воробець та багато інших. На цих торжествах теж були численно заступлені вірні з обидвох українських парафій у Ріджайні.

Апостольський Делеґат

Представник Апостольського Престолу, т. зн. Апостольський Делеґат в Оттаві, в різних часах і в різних місцях відвідував канадських українців та з різних нагод. Першим, який загостив до галицьких іміґрантів у ранні роки їхнього поселення був Преосв. Сбаретті. 25 жовтня 1903 р. він відвідав

т. зв. малу церкву у Вінніпегу, в якій парохом був о. Василь Жолдак, візитатор українців католиків у Канаді.[19]

До українців у Ріджайні загостив Апостольський Делеґат, архиєпископ С. Піньєдолі, щойно поверх 60 років пізніше, 17 листопада 1966 р., відвідуючи римо-католицькі парафії у Ріджайні та околиці. На запрошення Владики Кир Андрея він

АПОСТОЛЬСЬКИЙ ДЕЛЕҐАТ АРХИЄПИСКОП С. ПІНЬЄДОЛІ СЕРЕД УКРАЇНСЬКОГО ДУХОВЕНСТВА САСКАЧЕВАНУ В РІДЖАЙНІ
Apostolic Delegate, Archbishop Sergio Pignedoli, with the Ukrainian Catholic Clergy of Saskatchewan in Regina on November 17, 1966.

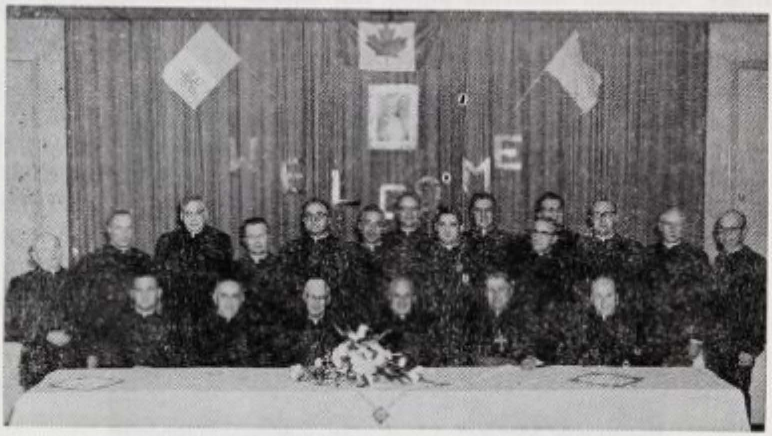

Seated (l. to r.): Rt. Rev. O. Pasichniak, Rev. Superior L. Minya, CSsR., Roman Catholic Archbishop M. C. O'Neil, Apostolic Delegate, Bishop Andrew Roborecki, Rev. Provincial P. Maluga, CSsR. — Standing: Rev. M. Shewchuk, Rev. P. Hardybala, Rev. H. Poirier, Rev. S. Shiry, CSsR., Rev. S. Shawel, CSsR., Rev. M. Pylypchuk, Rev. B. Obarianyk, Rev. V. Kostiuk, Rev. J. Syrota, CSsR., Rev. A. Schesniuk, Rev. T. Krawchuk, CSsR., Rev. A. Muzyka, Rev. S. Olynyk, CSsR., Rev. R. Luzney.

завітав до парафії св. Василія. Апостольський Делеґат прибув сюди в товаристві латинського архиєпископа М. Є. О'Ніла, щоб зустрітися з українським духовенством Саскачевану під проводом свого єпископа Кир Андрея. По офіційних розмовах у священичій резиденції присутні перейшли до парафіяльної авдиторії, де місцевий відділ ЛУКЖ приготовив для достойного гостя вечерю. По вечері було декілька промов. Найперше говорив Преосв. Андрей, а пізніше архиєпископ О'Ніл. Кінцевим бесідником був Апостольський Делеґат, який вказував на далекойдучі рішення II-го Вселенського Ватикан-

[19] "Visite de Son Excellence Mgr. D. Sbarretti, Delegue' Apostolique, dans l'Ouest Canadien", **Les Cloches de Saint-Boniface,** v. 2, no. 44, 16, Novembre, 1903, p. 547-559.

ського Собору. Ці відвідини представника наслідника св. Петра були справді великим відзначенням для українців Ріджайни.

Інші Владики в Ріджайні

Ріджайна вітала українських Владик, які сюди прибули із далеких поселень. На початку листопада 1971 р., переїжджаючи через Канаду, загостив до нас Преосв. Кир Іван, Апостольський екзарх для українців в Австралії, Новій Зеляндії та Океанії. Хоч це був будень, то все таки на його Службу Божу прийшли численні вірні. Він сказав проповідь, в якій подав докладніше про церковно - релігійне життя українців в Австралії.

ІСПОВІДНИК ВІРИ
ВЛАДИКА ВАСИЛЬ ВЕЛИЧКОВСЬКИЙ

Ми теж удостоїлися гостити українського ісповідника за віру. Ним був Владика Кир Василь Всеволод Величковський, єпископ Луцький. Він загостив до парафії св. Василія в суботу, 9 вересня 1972 р. на короткий час, бо вже наступного дня служив св. Літургію разом з Кир Андреєм у церкві св. Йосифа у місцевості Кемсак. Кир Василя зустріли на летовищі обидва місцеві пан-отці: Пасічняк і Лужний та о. Мирон Пилипчук з Мус Джо. Життєвий шлях Владики нескореної Української Католицької Церкви був вкритий терням, бо він перебув 13 років ув'язнення в різних радянських тюрмах. Про його побут у Ріджайні теплу вістку подав місцевий щоденник разом із світлиною.[20]

В неділю, 2 червня 1974 р. служили в Ріджайні Службу Божу два Владики: Кир Андрей зі Саскатуну і Кир Андрій з Буенос Айрес, Апостольський екзарх українців в Аргентіні. Проповідь мав наш гість. Він, на тлі недільного євангелія, говорив про розвиток і потреби української Церкви в цій південно-американській країні. Вірні щедрою рукою складали жертви на розбудову місійних станиць в Аргентіні.

Верховний Архиєпископ і Кардинал Кир Йосиф

Ріджайна діждалася також відвідин одного з найвизначніших живучих українців, Первоієрарха Помісної Української Католицької Церкви Верховного Архиєпископа і Кардинала Кир Йосифа. Коли літом 1968 р. Його Блаженство прибув до Західньої Канади, тоді ріджайнські українці готувалися, щоб якнайгідніше прийняти Достойного Гостя. Проте обмежений час побуту не дозволяв Блаженнішому відвідати Ріджайну.

Одначе в час приготувань, щоб віддати належну пошану найвищому церковному достойникові, столичний щоденник помістив обдуману статтю о. Рудольфа Лужного, настоятеля церкви св. Атанасія Великого в Ріджайні під багатомовним заголовком: „Візита українського кардинала: терор і знущання в Сибірі".[21] Ця тришпальтова стаття багато причинилася для докладнішого ознайомлення українського і неукраїнського населення Ріджайни з особою та діяльністю нашого Ісповідника за віру.

---

[20] "Ukrainian Catholic Bishop Pays Brief Visit to Regina", **The Leader Post,** Sept. 11, 1972, p. 3.

[21] Rudolph Luzney, "Ukrainian Cardinal's Visit — Terror and Torture in Siberia", **The Leader Post,** June 8, 1968, p. 2.

МИТРОПОЛИТ МАКСИМ ГЕРМАНЮК ВІДПРАВЛЯЄ АРХИЄРЕЙСЬКУ СЛУЖБУ БОЖУ В ЦЕРКВІ СВ. ВАСИЛІЯ В РІДЖАЙНІ
з нагоди 80-річчя Блаженнішого Верховного Архиєпископа і Кардинала Йосифа Сліпого

The Pontifical Divine Liturgy being celebrated by Metropolitan Maxim Hermaniuk on the occasion of the 80th birthday of His Beatitude Major Archbishop and Cardinal Josyf Slipyj.

Assisted by Rev. Provincial Paul Maluga, Rev. Mitrat Onufrey Pasichniak, Rev. Canon Myron Pylypchuk, Rev. Lubomyr Ramach, Rev. Rudolph Luzney.

У неділю, 14 липня 1968 р. Саскатунська єпархія офіційно вітала Кир Йосифа. На цей день з'їхалися до осідку свого Владики представники парафій, щоб взяти участь в торжественній архиєрейській Службі Божій, яку правив Блаженніший разом з Владиками Кир Нілем і Кир Андреєм. До Саскатуну прибули також численно українці з Ріджайни і навіть допомогли у переведенні програми бенкету, який був влаштований в одному з репрезентаційних готелів Саскатуну. В концертовій частині програми виступала солістка Олена Саганська з Ріджайни, яка співала „Аве Марія" Ф. Шуберта і „Родимий краю" Б. Матюка. Їй акомпаніювала Марія А. Наконечна. Головним промовцем був сам Блаженніший. Про діяльність Верховного, зокрема про його досягнення для української науки говорив д-р Б. Казимира.

Чотири роки пізніше, у неділю, 30 квітня 1972 р., парафії св. Василія і св. Атанасія вшанували Владику Йосифа, голову синоду Помісної Української Католицької Церкви з нагоди його 80-річчя уродин. Архиєрейську Службу Божу в цер-

кві св. Василія відслужив Кир Максим, митрополит канадських українців, у сослуженні численного духовенства. Опісля відбувся бенкет на пошану достойного ювілята в залі парафії св. Атанасія із багатою і вміло виведеною програмою.[22] Головну та незвичайно будуючу промову сказав сам Митрополит, в якій на історичному тлі подав розвій ідеї та старань української ієрархії отримати патріярхат. Зорганізовано теж було виставку видань Українського Католицького Університету в Римі.

БЛАЖЕННІШИЙ ВЕРХОВНИЙ АРХИЄПИСКОП І КАРД. ЙОСИФ СЛІПИЙ в асисті Владик, Ніля Саварина і Андрея Роборецького в дні 23 квітня 1973 р. відправив в церкві св. Василія Великого Архієрейську Службу Божу

His Beatitude, Major Archbishop and Cardinal, Josyf Slipyj assisted by Bishop Neil Savaryn and Bishop Andrew Roborecki celebrate the Pontifical Divine Liturgy at St. Basil the Great on April 23, 1973.

Довгоочікувана нагода гостити Верховного Архиєпископа сповнилася в часі його другої візити Канади в 1973 р. Він прибув до Ріджайни в понеділок, 23 квітня 1973 р. літаком зі Саскатуну в товаристві Владик Кир Ніла з Едмонтону та Кир Андрея і свого секретаря о. Петра Стецюка. Місцевий парох о. мітрат О. Пасічняк подбав про те, щоб архиєрейська Служба Божа, як теж і прийняття в парафіяльній резиденції, яке приготовили пані з ЛУКЖ, пройшли якнайдостойніше.[23] Понеділок — це був Великодній час за новим стилем, а Страстний тиждень — за старим. Проте церкву заповнили вщерть

[22] „В Ріджайні вшанували Верховного Архиєпископа", **Українські Вісті,** 8 червня 1972 р.

[23] Докладніше про ці відвідини — **Українські Вісті,** 12—19 липня 1973 р.

вірні. Архиєрейську Службу Божу правив сам Верховний Архиєпископ у сослуженні Владик Кир Ніла і Кир Андрея, три місцеві пан-отці, як теж духовенство із околиці. Присутнім був теж Владика О'Ніл, латинський архиєпископ Ріджайни.

Батьківську і глибоку змістом проповідь сказав Князь Української Католицької Церкви, Кир Йосиф. Він говорив: „Не за славою, не за грішми я прибув до вас. Я приїхав, щоб вам сказати, щоб ви були добрими католиками і добрими українцями. Ними маєте бути завжди без уваги на те, чи ви роджені в Україні, чи в Канаді, та без уваги на те, котре ви вже є покоління: друге чи третє. Ви маєте любити все, що є. нам рідне, наш обряд, рідну мову, традиції, нашу спадщину і Україну, так як любите свою Канаду". Сильний голос духовного батька нескореної Помісної Української Католицької Церкви лунав у церкві св. Василія і глибоко западав у душі вірних, як духовний корм до розважування. Ввечорі того самого дня Блаженніший повернувся до Саскатуну.

⁂

Ось так Ріджайну відвідували найкращі сини українського народу. Парафія св. Василія Великого вітала їх в першій мірі як духовних достойників. Але крім духовних провідників українську групу відвідували теж видні політичні і культурні діячі української діяспори. Більшість з них складала візити також тогочасним отцям душпастирям. Згадаємо тільки деяких з них: сен. Олена Кисілевська, інж. Дмитро Андрієвський, ред. Осип Бойдуник, мгр Олег Штуль-Жданович, проф. д-р Володимир Кисілевський, проф. Степан Ленкавський, проф. д-р Іван Мірчук, ред. Ірина Павликовська, мгр Ірина Пеленська, ред. Семен Підгайний, ред. Ярослав Стецько, д-р Атанас Фіголь, сен. Павло Юзик і проф. д-р Володимир Янів.

PROMINENT UKRAINIANS VISIT REGINA

At the end of the XIX and the beginning of the XX century the first Ukrainians arrived in Regina. They were mostly peasants from Bukovina and Galicia. The majority of these newcomers were employed by the CPR or the town of Regina as labourers. In the 1900's there were already a few hundred of them. They were visited by some political and cultural Ukrainian leaders of which there were not too many in the pioneering era, as well as by church dignitaries, who at this time were mostly missionaries. Rev. Adanias Sabourin was apparently the first one who stopped briefly in Regina sometimes between 1907 and 1910. Later Rev. N. Kryzanowsky, OSBM, serving the Ukrainian community in Saskatoon called here occasionally. Archbishop A. Sheptytsky, Metropolitan of the Ukrainian Catholic Church stayed here in November 1910 for some three days. He visited the Hon. W. Scott, premier of Saskatchewan and Minister of Education, with whom he discussed several matters concerning the well being of the new settlers. He also went to the Training School for Teachers for Foreign Speaking Communities to see the students. The majority of them were young Ukrainians, recent arrivals to Canada.

When in 1912 Rt. Rev. N. Budka was appointed as the first Ukrainian Bishop for Canada he called several times on provincial officials in Regina to discuss several matters concerning the Training School and the appointment of Ukrainian teacher to the teaching staff there. Later, when the parish of Saint Basil the Great was organized he had more frequent direct contacts with the parishioners. As the years passed by the Ukrainian Catholics expanded in Canada and had attained noticeable accomplishments. St. Basil's parish showed a similar pattern.

A number of ecclesiastical leaders from Canada and abroad also visited this community. The following prelates were welcomed to Regina at different times: Archbishop W. Ladyka from Winnipeg, Bishop N. Savaryn from Edmonton, Bishop A. Roborecky from Saskatoon, Archbishop and Metropolitan M. Hermaniuk from Winnipeg, Bishop W. Welych-

kowsky from Luck, Ukraine, Bishop I. Prashko from Melbourne, Australia, Bishop A. Sapelak from Buenos Aires, Argentina, and on April 23rd, 1973, Archbishop Major Joseph Cardinal Slipyj from Rome. His visit was very much cherished for he is the spiritual leader of some seven million Ukrainian Catholics. He is presently trying to establish a Ukrainian Patriachate and is greatly admired by his followers for his efforts and perseverance.

HISTORICAL HIGHLIGHTS OF ST. BASIL'S PARISH

1890 It is believed that the first Ukrainian settlers arrived in Regina.

1894 The first Ukrainian settlers from Bukovina and Galicia received their citizen documents.

1895 Dr. J. Oleskiw published his book About Immigration in which the surrounding districts of Regina were mentioned.

1905 Dr. F. Freysleben, acting Austro-Hungarian Consul in Montreal, toured western Canada. In his report to Vienna, he stated that a large number of Ukrainian and other immigrants resided in Regina.

1908—1910 In all probability the Ukrainians in Regina were visited by the missionaries, Rev. Dr. A. Sabourin and Rev. N. Kryzanowsky, OSBM.

1909 In October the Provincial Government of Saskatchewan opened a Teachers' Training School in Regina for the new immgrants. The majority of the students were Ukrainians, and sometimes it was called the Ruthenian Training School.

1910 November, the Metropolitan of Galicia and Archbishop of Lviv, Andrew Sheptytsky arrived in Regina, and visited Premier Walter Scott and the students of the Teacher's Training, School. He also cerebrated the Divine Liturgy in the Ukrainian Rite in St. Mary's Church.

1911 The students of the Teacher's Training School held the first Shevchenko Concert. There were 470 Ukrainians in Regina.

1912 Most Reverend Bishop Nicetas Budka, arrived in Canada as the first Ukrainian Catholic Bishop of Canada.

1914 Bishop Budka requested that Premier W. Scott appoint an instructor of the Ukrainian Catholic faith for the Teacher's Training School. On September 14th he proposed Mykyta Romaniuk as a candidate for this position.

1914—18 Activites in the Community were limited during World War I, since many members were involved in the War effort. A number of Ukrainians enlisted in the Armed Forces and served Overseas.

1924 Plans were made to organize a Ukrainian Catholic Parish. March 16, Rev. W. Zuravetsky of Saskatoon celebrated the Divine Liturgy in St. Mary's Church.

1925 On October 25, Mr. George Huk organized the first meeting to form a Parish, and Mr. A. Sushelnisky was elected Chairman. On November 22, the new Parish was named in honour of St. Basil the Great.

1925—1926 Ladies League of St. Olga was formed. This league actively assisted the Church Executive.

1926 The site for the New Church was purchased on February 5, at 1733 Toronto Street. On February 13 and 14 Bishop Budka visited the new Parish.

1927 Bishop N. Budka, after 15 years of apostolic endeavour, went back to Europe never to return to Canada.

1928 The building of the new Church started on September 14. On October 14, the Cornerstone of the Church was blessed by the Vicar General, Rev. P. Oleksiw.

1929 Bishop Basil Ladyka was appointed Ukrainian Catholic Bishop of Canada. The first Divine Liturgy was celebrated in the new Church by Rev. G. Shyshkowych on April 28.

1931 May 17th the Cornerstone of the "Prosvita Institute" was blessed. August 1st, Sister Nicholas and Sister Taida, SSMI, arrived in Regina to open a Home of their Congregation, and conduct the Parish Ukrainian Sunday School. October 25th, Bishop B. Ladyka, OSBM., successor to Bishop Budka, visited the Parish.

1934 July 22, the Regina Branch of the Ukrainian Catholic Brotherhood was formed.

1939 January 22, the Regina Branch of the Ukrainian Catholic Youth was formed. September 13, Bishop Ladyka, consecrated the completed Church.

1942 The mortgage on the Church was burned on February 15. June 1, the Parish Rectory is purchased and blessed on September 27.

1943 Octobre 24, the newly consecrated Auxiliary Bishop N. Savaryn of Winnipeg visited the Parish.

1946 Delegates from Regina attended the First Canadian Congress of Ukrainian Catholics in Winnipeg.

1948 October 1, Most Rev. A. Roborecki, Auxiliary to the Bishop in Winnipeg, visited the Parish.

1951 January 1, the founding meeting of the Ukrainian Mutual Benefit Association of St. Nicholas of Canada — Branch 37 was held. Exarchate of Saskatchewan is created. Bishop A. Roborecki, becomes the first Bishop, and is enthroned on May 3. He continued to visit the Parish on the occasion of the Parish Feast Day.
July 15, Rev. Deacon Basil Obarianyk was ordained to the priesthood by Bishop Roborecki.

1952 November 9, the Regina Branch of the Ukrainian Catholic Women's League was formed.

1953 September 13, the 25th Anniversary of the Church was celebrated. Bishops Savaryn and Roborecki were in attendance.

1955 The Golden Jubilee of the Province of Saskatchewan was observed on July 3. At the concert Bishop Roborecki, I. C. Nollet, Minister of Agriculture, and other dignitaries were guest speakers.

1956 The Ukrainian Catholic Metropolitan See of Winnipeg, was created. Bishop Maxim Hermaniuk was elected to become the first Metropolitan. The Saskatchewan Exarchate became an Eparchy and the first Eparch of Saskatoon was Bishop Roborecki.

1961 May 28, Bishop Andrew Roborecki blessed and placed the Cornerstone of the present Church.

1965 During the summer the Church was painted by Theodore Baran.
October 17, the 40th Anniversary of the Parish was celebrated with Church, Provincial and City dignitaries present.

1966 May, Rev. R. Luzney celebrated the first Divine Liturgy for members of the new Parish of St. Athanasius the Great, in St. Peter's Audito-

rium. November 17, the Apostolic Delegate from Ottawa, Archbishop Pignedoli visited the Parish.

November 29, the Knights of Columbus, Bishop Budka Council, No 5914 was formed.

1967 April 7—9, A Seminar of the Ukrainian Youth of Regina was held.

1968—1973 "Kedryna" a vocal group made up of University students, provided entertainment for many cultural and parochial events.

1968 December 8, Bishop A. Roborecki, blessed the new Rectory at 1747 Toronto Street.

1970 The Ukrainian Catholic Brotherhood aided their brothers in Yugoslavia after an earthquake in that country.

September 19—20, Ukrainian Catholic Conference of Southern Saskatchewan under the direction of the Ukrainian Catholic Brotherhood was held.

1971 March 8, the first bingo was held in the Auditorium under the auspices of the bingo committee.

Most Rev. J. Prasko, Exarch for Ukrainian Catholics in Australia and New Zealand visited the Parish.

1972 April 30, the commemoration of the 80th birthday of His Beatitude, Major Archbishop and Metropolitan Joseph Cardinal Slipyj took place. The Pontifical Divine Liturgy was celebrated by Archbishop Hermaniuk, Metropolitan of the Ukrainian Catholics in Canada.

September 9, Bishop Wasyl Welychkowsky, Bishop of Lutsk, Ukraine, visited the Parish.

December 10, Most Rev. A. Roborecki, ordained Rev. Deacon Leonard Romanow to the priesthood.

1973 In March the Provincial Executive of the Ukrainian Canadian Committee presented a brief to the Provincial Government on multiculturalism. Members of the Ukrainian Catholic Brotherhood were among the members present.

April 23, His Beatitude, Major Archbishop and Metropolitan Joseph Cardinal Slipyj visited the Parish and celebrated a Pontifical Divine Liturgy. Rev. O. Pasichniak was invested as Mitrat on May 21st.

1974 June 2, Most Rev. A. Sapelak, Exarch for the Ukrainian Catholics of Argentina visited the Parish and celebrated a Pontifical Divine Liturgy.

1975 Plans were made to publish the Golden Jubilee Book of the Parish and to hold formal celebrations of the 50th Anniversary in the Hotel Saskatchewan — January 10th and 11th, 1976.

ПЕРША ЦЕРКВА СВ. ВАСИЛІЯ ВЕЛИКОГО В РІДЖАЙНІ,
ЗБУДОВАНА В 1928 Р.

СЕЛЕКТИВНА БІБЛІОГРАФІЯ ТОГО Ж АВТОРА

(Продовження списка із Релігійно-громадське життя в Українській Католицькій Митрополії в Канаді)

70. Релігійно-громадське життя в Українській Католицькій Митрополії в Канаді. **Development of the Ukrainian Catholic Group in Canada.** Toronto, Basilian Press, 1965.

71. **Кілька слів до видання твору Їх Ексцеленції ВПреосв. Кир Йосифа Сліпого, Митрополита Галицького.** Поміщене на вступі до **Догматики Вселенської Церкви,** т. 3, Логос, т. 1, кн. 1, Ватерфорд, Онт., 1950, стор. 6—8.

72. **Contributor** to Bruce Braden Peel's **A. Bibliography of the Prairie Provinces to 1953.** Toronot, Univ. of Toronto Pr., 1956.

73. Гасла: **Українська Католицька Церква, і Преса і Видавництва.** Канада. Відбитка Енциклопедії Українознавства III. Париж-Нью Йорк, 1960, стор. 7—8, 13—14.

74. **A review** of Vladimir J. Kaye's **Early Ukrainian Settlements in Canada, 1895—1900.** Toronto, Univ. of Toronto Pr., 1964. Svitlo, v. 28, no. 1, Toronto, Ont., 1965, pp. 31-32.

75. **Рецензія** на Діон. Тулюк-Кульчицького: **Суспільне питання в науці Католицької Церкви.** Мюнхен, 1963. Богословія, т. 29, Рим, 1965, стор. 224—227.

76. Пластова Група в Ріджайні в **10-річчя Пластової Групи в Саскатуні, 1955—1965.** Саскатун, 1965, стор. 76—78.

77. **Честь і слава піонерам.** Слово на ювілейному бенкеті з приводу 40-річчя парафії св. Василія Великого. Ріджайна, 17 жовтня 1965.

78. **У перспективі 15-річчя.** Слово на бенкеті підчас 14 Єпархіяльного З'їзду ЦУК Саскачевану з приводу 15-річчя Саскатунської Єпархії. Саскатун, 8 жовтня 1966.

79. **Збереження ідентичности українця в Канаді (Українська мова в середніх школах).** Пластовий Шлях, ч. 4, Торонто, 1966, стор. 16—20.

80. **Saskatchewan Power Corporation, Regina. Library-Archives** by B. Kazymyra and S. Fielden. Saskatchewan Library, v. 19, no. 2, Saskatoon, Sask., 1966, pp. 63—65.

81. **Соціяльно-господарські переміни серед канадських українців.** Світло, т. 30, ч. 3, Торонто, 1967, стор. 107—108.

82. **Шляхи духового розвою канадської українки.** Доповідь у День Героїнь, 75-річчя українського поселення і відзначення жінки-піонерки, організований жіночим Відділом КУК. Ріджайна, 19 березня 1967. Українські Вісті, Едмонтон, Алта, з 23 і 30 березня та 13 квітня 1967.

83. **У змаганні зберегти свою самобутність.** Слово на бенкеті з приводу 100-річчя Канади, влаштованому Відділом КУК. Ріджайна, 29 жовтня 1967.

84. **Наукова діяльність (публікації) Блаженнішого Кир Йосифа.** Доповідь, прочитана на науковій сесії НТШ. Торонто, 25 лютого 1968.

85. **His Beatitude in My Life:** Introduction of His Eminence Joseph Cardinal Slipyj at the testimonial dinner. Saskatoon, Sask., July 14, 1968.

86. **Радіємо нашими осягами.** Слово на бенкеті з приводу 20-річчя єпископства Кир Андрея і посвячення новозбудованої священичої резиденції в Ріджайні. Ріджайна, 8 грудня 1968.

87. **Сучасний стан нашої Церкви в Україні.** Доповідь під час маніфестації в Едмонтоні, 24 серпня 1969. Українські Вісті, ч. 35, Едмонтон, 1969.

88. **Митрополит Йосиф (Сліпий, Коберницький-Дичковський). Мої спомини з воєнних років, 1939—1944.** Український Вільний Університет, Наукові Записки, ч. 9—10. Мюнхен, 1969, стор. 249—266.

89. **Українська Католицька Церква та питання релігійної самобутности українців у Канаді.** Український Вільний Університет. Наукові Записки, ч. 9—10. Мюнхен, 1969, стор. 58—75.

90. **Успіхи і труднощі у великому замірі. Два пляни митр. А. Шептицького в справі українського поселення в Канаді та оснування Студитів. Obstacles and Achievements of a Great Undertaking. Two Aspects of Metropolitan Sheptycky's Plan for the Settling of Ukrainians in Canada. Rome,** 1969. (Editiones "Bohoslovia", No. 40).

91. **Programa de retencion de documentos.** Repositorio, v. 1, no. 3. San Salvador, 1970(?), pp. 48—55.

92. **Канадські українці та їхня інтеграція в канадське життя.** Доповідь на 16 Єпархіяльному З'їзді ЦУК Саскачевану з приводу 80-річчя українського поселення в Канаді і 20-річчя Саскатунської єпархії. Саскатун, 31 жовтня 1971.

93. **Contributor** to **Ukraine, A Concise Encyclopaedia,** v. 2. Toronto, Univ. of Toronto Pr., 1971. (Articles: **Ukrainian Catholic Church,** pp. 1161—1165; **Press and Publications,** pp. 1178—1180).

94. **Його Блажнество Кир Йосиф кардинал Сліпий — оновитель української богословської науки.** Слово на бенкеті в пошану Голови Синоду Помісної УКЦеркви з нагоди 80-річчя його життя. Ріджайна, 30 квітня 1972.

95. **Наукова діяльність Блаженнішого о. Йосифа. Scientific Contributions of Joseph Cardinal Slipy.** Proceedings of the Shevchenko Scientific Society in Canada, v. 12. Toronto, Ontario, 1972, pp. 82—94.

96. **Early East and Central European Settlement in Saskatchewan.** A paper presented to the Annual Meeting and Seminar of the Saskatchewan Genealogical Society at Regina, Saskatchewan, October, 1972. Published in Saskatchewan Genealogical Society Bulletin, v. 4, no. 1. Regina, Sask., 1973, pp. 1—16.

97. **Рецензія** на Михайла Г. Марунчака: **Студії до історії Українців Канади, т. 4.** Нариси, статті, есеї до піонерської доби. Вінніпег, УВАН, 1970—1972. Українські Вісті, Едмонтон, ч. 35, 30 серпня 1973.

98. **Празник Воскресіння і наші зобов'язання супроти НТШ, найстаршої української наукової установи.** Слово підчас свяченого в парафії св. Василія Великого. Ріджайна, 21 квітня, 1974.

99. **Митрополит Андрей — своїм братам за океаном.** Доповідь на академії в Шикаго, дня 3 листопада 1974 р. з приводу 30-річчя смерти Слуги Божого, Великого Митрополита. Нова Зоря, Шикаго, Ілл., ч. 43—45 з 10, 17 і 24 листопада 1974, п. з. **Святоюрський Святець і українська спільнота.**

100. **The Ukrainian Catholic Church as a National Institution** (Symposium on Languages and Cultures in Multi-Ethnic Society. Ottawa, May 21—23, 1971). Published in Sounds Canadian. Toronto, Peter Martin Associates, 1975, pp. 110—113.

101. **Preserving Local History.** A paper presented to the Saskacthewan Library Assocaition Annual Convention at Prince Albert, Saskatchewan, May 24, 1975.

102. **Спільним зусиллям і наполегливою працею.** Ювілейна книга парафії св. Василія Великого. Ріджайна, 1925—1975. (Голова редакційної колегії).
Conviction — Dedicaiton — Effort. Jubilee Book, 1925—1975. Regina, Saskatchewan (Editor-in-Chief).

103. **Вклад оо. Василіян у загальну культуру Канади.** Календар "Світло" на ювілейний 1967 рік. Торонто, 1967, стор. 118-119.

104. Гасло: **Саскатунська українсько-католицька епархія.** ЕУ/2, стор. 2712.

105. **Contributor** to Celestin N. Suchowersky's **Ukrainian Imprints ow Edmonton, Alberta**. Canadian Ethnic Studies, v. 5# 1-2, 1976.

106. **Як виникла ювілейна книга парафії св. Василія.** Слово на ювілейному бенкеті, Ріджайна, 10 січня 1976 р.

107. **Ті, що працювали.** Слово під час бенкету в честь піонерів з приводу 50-річчя парафії св. Василія Великого ;Ріджайна; 11 січня 1976 р.

108. **За вільний розвиток Української Церкви.** Доповідь під час бенкету в честь Блаженнішого Патріярха о. Йосифа; Саскатун, 7 листопада 1976 р. Українські Вісті, Едмонтон, ч. 4 з 20 січня 1977 р.

109. **Рецензія** на бібліографію о. Ісидора І. Патрила: **Джерела і бібліографія історії української Церкви.** Рим; 1975. Логос; т. 28; ч.І; 1977, стор. 74-75.

110. **Рецензія на Two Documents of Ukrainian Catholic Church, 1911-1976, Address to Their Lordships the Archbishops and Bishops of Canada** by Metropolitan A. Sheptycky; **Address to His Holiness Pope Paul VI** by Archbishop Major Joseph Cardinal Slipy. M. H. Marunchak, editor. Winnipeg, Nat. Council of Ukrainian Organizations for the Patriarchate of the Ukrainian Cath. Church, 1977. Українські Вісті, Едмонтон, ч. 16 з

14 квітня 1977 р. п. з. **За право бути власними господарями: Два важливі документи.** Передрук у двотижневику Церковний Вісник, парафія св. Володимира й Ольги. Чікаго, ч. 12 з 5 червня 1977.

111. **Рецензія** на **Jounal of Ukrainian Graduate Studies.** Toronto, Canadian Institute of Ukrainian Studies. Дзвони, Рим — Дітройт, ч. 2, 1977, стор. 79.

ДРУГА ЦЕРКВА СВ. ВАСИЛІЯ ВЕЛИКОГО В РІДЖАЙНІ, ЗБУДОВАНА В 1960 Р.

ЗМІСТ — CONTENTS

Сторінка-Page

Вступне слово 9
Foreword 11
Раннє українське поселення в Ріджайні, 1890-1920 13
Early Ukrainian Settlement in Regina, 1890-1920 32
Відвідини визначних особистостей 49
Prominent Ukrainians Visit Regina 69
Historical Highlights of St. Basil's Rarish 71
Селективна бібліографія — Selective Bibliography 75